ДАЬКЪАЛА ХИЛДА 1-гIа МАЙ — МАШАРЕИ КЪАХЬЕГАМЕИ ЦIЕЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера денз ◆ КIИРАНДИ, 1 МАЙ, 1983 ШУ. ◆ № 52 (6774). ◆ Мах 3 кеп.

Даькъала хийла Советски Союза ленински Коммунистически парти!

Партеи халкъеи цхьоагIо, сийлахь-воккхача Ленина васкеташта тешаме хилар — вай ерriга коталонаш яхара бола тешам!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ РАПОРТ ЛУ

КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш кхочашъеш Нохч-ГIалгIайчен индустре белхлой ЦхьоалагIча майна — къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча барт-цхьоагIон денна некъаболхаш толамаш. Республика промышленносто ханал хьалха кхочашъяьй продукци маьхал вайзарен шуй дукхагIа дола тайпаш хьадаран бць бетта программа. Пленна совгIа республика промышленносто ахкаь 10 миллион сома мехьа продукци. Мехка ханнга боахамга кхьачад пленна совгIа дукха меткадаьтта, газ, мехкадаьтта чекхдоахачарен мехкадаьтта химен продуктош, машинаш, оборудовани, прибораш, халкъа эша кхьдола дукха товараш.

Пятилеткачьнаьй къахьегама осарле лакхьара план. ТIа моа кхийтта продукци ыьмнаьй къахьегама осарле лакхьара четагIа, цо тешал ду производства эффективность лакха хилар.

Заводий, фабрикай, промыслай къахьегама коллективаш дIахо чакхйоахам я технически прогресс ара, къахьегам вIашгIтIехьбоекхинга эргадоахаш тоадара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, белла ерригача участникашна бахитоехам айбара тIаерзаьь мероприятеш.

Договорни декхараш чIоагIа кхочашдарах КПСС ЦК, СССР Министрий Совето бахча социалистически ерригадара промышленни предприятеи коллективашка белгал а даь чакхдоахам да хIара предприята шай договорни декхараш кхочашдара кхы тIа е де даза гIулакхаш.

Республика промышленни предприятешка кхы тIа а шерагIа кхаьам пятт цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера оргига ланови заданеш социалистически декхараш кхочашдара тIахьаре социалистически дзь.

Художника В. Викторова плакат. «Плакат» яха издательство.

ТАСС фотохроника.

СИЙРДА ЦIЕЙ

Тахан советски наха, дерригача прогрессивни адамаша дезду сийрда цIей — ЦхьоалагIа май империализмана дукхьала, машар демократи, социализм бахьан лоаттабеча къовсаме къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча барт-цхьоагIон Ди. Дунихача хана денз хьайоагIача традицеIа цо марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма цIеча байракхашта кIал вIашагIтох дунен масса а миIнигера миллионаш бола нах. Ядерни геро эгадераша, тIема Iаьржа морх тIайоаме гIертараша тахан цар цIаьхха а дIахойтаргда шоаш машара, социальни прогресса тIехьа болга.

Ше хьахинача хьалхарча дийнахьа денз адамашта даим дагалаьттача цу хIамашта тIакхуваш, къамаш-йортамукъалеи болаша га доахаш хьабоагIа Советий Мохк. Цудухьа дерригача дунена сийлахь-доккха масал хиннад адамлешка нердача вахарга беда никъ хьабийллача вай Даьхенах а социализма кхыча мехкех а.

Деган гIоздаьнна, цхьайтталагIа пятилетка кхоачашъеча шоашта карагIдаьнарех де а доагIаш доккхал деш бIаьстен цIей дезду советски наха. Тахан де шоай вIаштIехьа мел даьккар, хьатIайоагIача хана де мел лерхIараш ленински партеца айхха дуъз цар.

ХIанзара ЦхьоалагIа май шийх белгало йолаш да. Вай мехкарча къахьегамхоша шоай дерriга низаш тIадахийтад КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш, Кхачан программе кхоачашъяра, производства эффективность лакхъяра, дисциплина а порядок а чIоагIъяра. Дукха ха йоаццаш советски наха а дерригача дунено а чIоагIа дездир Коммунистически парте а болхлойи ахархойи эттара хьалхара паччахьалкхе а хьакхелла Владимир Ильич Ленина 113 шу дизар. ХIаьта дукха хетадаьча Ерригсоюзни коммунистически субботнике арабаьннача советски наха заводашка, фабрикашка, кхийна хьанар шолха даькха къахьегарца цIаьхха а дIахьехтар хьамсарча партена товахьа шоаш айхха кхотабенна болга.

Берригача советски нахаца цхьана цIей дездеш я Нохч-ГIалгIайче а. Тахан къаьстта хоза хийтъеннай вай городаш, юрташ, майдаш, улицаш. ДIа мел хьежача гу цIе байракхаш, лозунгаш, транспаранташ.

ЦхьоалагIча ная сийна яхье баьннача жараш болча болхлоша, машинашъераша, химикаша, гIишлошъераша, хIамаш тегараша кхоачашдаьд шоаш тIайийца хинна доккхий социалистически декхараш. ХIаьта республика индустре ханал хьалха кхоачашъяьй продукци маьхалъяккхара а шуй дукхагIа дола тайпаш арахецара а бць бетта задани. Къахьегама осарле лакха йолаш, дика продукци мара ара ца хецаш, производственни а технологически а дисциплина чIоагIа йолаш болх беш Iалаьмате дукха коллективаш я вайцига. Цудухьа геттара доархIаме да цар опыт шерра дIайоаржияр, толашагIа йола балха методаш юкъехувлар.

Мехка Кхачан программа кхоачашъеча хьинаре даькъа лоац вай республика юрта боахама къахьегамхоша. Укх шера къаьстта дика болх бу Наурски, Надтеречни, Грозненски, Шалински районашкарча хьайбаш лехадераша. БIаьстан кхашнера балхаш дика чакхдоалаш латт массанахьа а. ДукхагIа йола культураш дIайийна яьннай. Къаьстта доккхий толамаш даьхад коллективни подрядагIа къахьегача бригадаша, звеноша. Укх деношка КПСС обкоме хиннача совещане белгал ма даккхара, дерригача боахамашка шерра никъ хьабелла бева болх вIашагIтехьбаккхара цу нердача формана.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара воккъоста Ю. В. Андропова аьлар: «КПСС XXVI съездо боккъоца белгалъяьй цхьайтталагIча пятилетка хан-юкъа а бIарччача 80-ча шерашта а йола парте йIаьхкхача хинара стратеги. Из стратеги тIаерзаьь я шерагара шу массаза дола советски нах дикагIа бахийтара, цар къахьегамах хьахулар тIа-тIа доккхагIа хилийтара...».

ЦхьоалагIча майна вакъабоагIаш Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша новагIо толамаш даьха дале а, цхьабакъда, доккхийн бехктокхамен да царна хьалхашка латта декхараш. ХIара коллективе хьакхолла деза творчески хургIола, новкъосташха вIашя тIо дергдоле, пятилетка кхоачашъеча бехктокхам, организованности порядоки, сакхетамегIа йола коммунистически дисциплина хургIола хьал. Предприяте кулгалхоша, партийни организацеша, вайх хIаране дани йоакхо е еза хIаман кхон бара, брак йоацаш болх бара, хIадилхача гIулакха хьалхара бехктокхам айбара.

Мехка Кхачан программа кхоачашъяра оарцагIа баьннача республика юртбоахама къахьегамхоша лаьтта лелдара культура айар, хьайбай продуктивность дикхьяр, техникех кхетамца пайда эцар, укх шера планаш а социалистически декхараш а кхоачашдар шоай балха тIа керттера дархIа доагIа. Лоацца аьлча, массанахьа а эшар да творчески болх бар, халкъа рузкъана дикача дас санна доал дар.

...ЦIей дездеш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Демонстрантий колоннашка боагIараша Даьхена, партена рапорташ тел бць бетта шоашта карагIдаьннарах, укх шера а бIарччача пятилетка а заданеш толаме кхоачашъергхиларах бIубенна ба уж.

— СИЙЛЕ ХИЙЛА СИЙЛАХЬ-ДОККХАЧА СОВЕТСКИ ХАЛКЪА — КОММУНИЗМ ХЬАЛЬЕЧОА, МАШАРА ТIЕХЬА ЛЕРРАГIА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕЧОА!

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА ХАЛКЪИЙ НОХАРГIОАЦА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ЦХЬОАГIОЙ ВЕЖАРАШХА ДОЛА ДОТТАГIАЛИ — ВАЙ ОБЩЕСТВА НИЗ БУХБУВЛА ЛАКЪАРГБОАЦА ХЬАСТ!

ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

Геттара дика хьокхамаш гойташ хьабоагIа карарча пятилетка укх кхоалагIча шера тха Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбаш лехадераш.

Тахан, империализмана дукхьала, машар, демократи, социализм бахьан къахьегамхоша лоаттабеча къовсаме дунен халкъашта юкъерча солидарноста цIей долча дийнахьа, доккхий а деш хоам бу оаха паччахьалкхенга шура йохкара хьалхарча квартала план — 160 процент, дулх — 149 процент кхоачашъе колхозхошта карагIдаьнна хиларах. Дега боккха тоам бу соахка хиннача укх шера кхь бетта шура — 2,6-зза, дулх — 2,1-зза дукхагIа даькха вIаштIехьадаро.

ХIара дийнахьа тIакхеташ я шура хIана а. Масала, 16 апреле хIара кхоабача IеттагIара 4,6 килограмм яьккха хиннаяле 26 апреле 5,4 килограмм яьккхар. Из я соахка 26 апреле яьккха хиннача 3,2 килограмм дукхагIа.

Уж толамаш дахара геттара доккха новкъостал дир доярхоша Героева Аьсета, Оздоева Хамсата, Хашиева ПаьтIамата, скотникаша Оздоев Асхьабен, Сайнароев Хьунсаген, механизатора Оздоев Хьамида, кхычар.

Паччахьалкхенга шурен дулхи дохкара ах шера план цхе бетта кхоачашъе лаьрхIад тха боахама хьайбаш лехадераша. Дагальцар чакхдаккха цар ниа дIакхоачаргхиларах шебо яц.

А. ОЗДОЕВ,
Сунженски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатель.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Хьалха хоам баь ма хиллара, 27 апреле КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме хилар КПСС горкомийи райкомийи хьалхарча секретарий совещани. Цига дийцар КПСС ЦК хиннача союзни республикай Компартей ЦК, парте крайкомийи обкомийи хьалхарча секретарий совещане цига КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова даьча къамаьлаларча положенешца выводашца дIадехкача тайпара юрта боахам дегIабоалабара а Кхачан программа кхоачашъяра а практически дешаш.

Совещане балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома бюро членаша, халкъа депутатий городской районни исполкомий председателаша, РАПО, цхьадолча боахамий, министерствай, ведомствай кулгалхоша, КПСС обкома аппарата бехктокхамеча балхахоша.

Доклад йир КПСС ЦК члена, парте обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. Цо керттера уйла тIахийтар республика юрта боахам дегIабоалабеча къоастадаза долча дешашта, кхоачамбоацарашта анализ яра, уж дIадахара накъаш белгалдара. Нохч-ГIалгIайчен лаьтта а хьайбаш а леладеча йолча йIаьхийча торонех дикагIа пайда эцара, мехка Кхачан программа кхоачашъеча цо лаца дезача даькъана.

Дукхача боахамашка, аьлар цо, е йоагIа йоакхо яц лаьтташ тIара хьувкъам дукхагIа баккхара, севообороташ караерзаяра, дIадув фу леладара, органически минеральни удобренеех тьаькъалца пайда эцара.

Ялат доаккхилга халача хьал тIа да укх шера а. Цхьадолча боахамаша кхоачашъяьяц гуразьа ялаташ дIадера план, цхьайолча моттигашка дIадувлга тIехьа а даьккха хьал тIа ца доалаш дисад.

Агропромышленни районни объединенеш, колхозийи совхозийи кулгалхойи специалисташи кхы тIехьа а ца доахаш укх деношка хьажа беза хIара боахамерча хьалага.

Кхетадеш да, белгалдир А. В. Власова, хIаранена кийча рецепташ йолалургьяц тхона, из специалистий гIулакх да. бакъда ховш да Сунженски, Грозненски, Гудермесски районашка хьажкIаши борци дукхагIа бе белалга. Малгобекски районе комсаш дIаяьннача дерригача лаьтташка ялаташ дIаде деза.

Хьаттача хьало ерригачи партийни комитеташкара, советски органашкара, колхозийи совхозийи кулгалхошкара дIадех хIара боахам дIадахача шерашка тIадиса декхар хьадаларал совгIа укх шера мел эшача боараме а хургдолаш ялат даккхара де доагIар делга.

Ховш да ялат нерттерча даьнъе гуракьа дIадийначох вайта кхоачилга. ХIанз хIара кха малагIча хьале да хьожа а, эшача кхы тIа а минеральни удобренеш кха, химически осарш де. хиш дехкача тоъарал совгIа, йиш йолча кхыча кхашка а хий тоха деза.

Боккха лоархIам болаш да вай хьалашка дикагIа хьувкъа хьажкIаш дукхагIа дIаер. Планах 40 эзар гектар дIае лаьрхIа да. бакъда из эттара кIезигагIа йола задани санна лархIа еза.

Эттара дукхагIа хьажкIаш йоахаш хила деза Грозненски, Сунженски, Назрановски, Шалински, Урус-Мартановски районий боахамаш.

Докладчико Гудермесская Шелковскойи районий кулгалхоша критика йир дуга леладеча кхоачамбоацараш хилийтарах. Районий боахамаша хIара шера кIезигагIа йоах из культура, кхоачашъяц дуга дохкара паччахьалкхен планаш. Бахьанаш да дуга даккхара уйла кIезигагIа тIаьхийтар, из леладара агротехника во хилар, шийн хапнахьа дIа ца дер, чу ца эцар, и. кх. дI.

Районни агропромышленни объединенеи, республика министерствайи ведомствайи тIахьожам болаш хила деза кхы тIа а ялат даккха торо луш бола борц, гречиха, сорго, хьалха кхача хьажкIаш кхы тIа а дIаювлга.

Белгалдаь а кхыдола а гIулакхаш дарах укх шера республикица дерригача боахамашка 500 эзар тонн ялат даккха, 103,5 эзар тонн паччахьалкхенга дохка дезаш я. Из республика ерригача партийни, советски, боахама органий, боахамий кулгалхойи специалистийи деналея бехктокхамеи декхар да, из кхоачашдара къовсам тахан лоаттабе безаш а ба.

ТIехьарча шерашка республика лаьрхIа хьалхедеш да люцерна ги. Из боккха лоархIам бола паччахьалкхен гIулакх да. ХIаьта а цхьадолча боахамашка е йоагIа йоакхо яц цун. Колхозийи совхозийи цхьабола кулгалхой гина дIайийна люцерна хьекха а хьенкхаш хьайбашта мона доакъар тера проблема кхоачашъе декхIаш ба. Из вIалла а де йиш йолаш дац. Из лоархIаме гIулакх — люцерна ги даккхар бехктокхаме гIулакх дола кхетаде доагIа ха хьаттай.

1983 шера паччахьалкхенга 3000 тонн люцерна ги дохка дезаш я республика. Из задани кхоачашъелга партийни комитеташа, советски органаша хIара денна а чIоагIа а тIахьожам лоаттабе безаш гIулакх да.

Шин шера, аьлар дIахо докладчика, колхозаштеи совхозаштеи доккха декхар тIадисад баьцадаараш дохкара. ДIа ца луш йисай 32 эзар тонн продукци. Из хиннад баьцадаараш леладеча совхозашка хIанз а агротехника дика ца лелаяр, севооборотащ кара ца ерзаяр, плантацешта лерrIа доал да дар, массанахьа а осараша хьалийкъа хилар бахьан долаш.

Республике долаш да лоархIаме кхачан культура — шекара свекла лелаяра ьттув бола хьалаш. Вайцига долаш да цу культура хьувкъам лакха болаш йолча звеньяй, бригадай, бIарччача боахамий башха-дика масалаш. Иштта, «Шалинский» совхозо дерригача кхан хIара гектара тIара 400 центнер йоакх. ХIаьта а цун дика опыт лелаяц цу Шалински районе лоаллаха укхача боахамашка а. Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Гудермесски районий боахамаш ца дийцача а.

ТIадиса декхар а лаьрхIача укх шера 235 эзар тонн шекара свекла паччахьалкхенга йохка езаш да вай. Из атта деце а кхоачашдургдола декхар да.

КоартIолаш йохкара планаш республико кхоачашъяьлга белгал а даьккха. Докладчика аьлар, уж лелаеча цIендаштта кхоачамбоацараш долга. Мела лел дикагIйола технологи юкъейоалаелга, коартолий хьувкъам лоха ба. 1982 шера Сунженски районе гектара тIара 86 центнер, Назрановски — 118 центнер яьккхай. ХIаьта хIара гектара тIара 180—200 центнер яха дерriга хьалаш долаш да.

Iалаьмате хала хьал эттад комсаш лелаеча. Пятилетка шин шера паччахьалкхенга па йохкаш йисай 55 эзар тонн комсаш. Къаьстта саготдайташ да цхьайолча районашка а боахамашка а планаш, из отрасль дегIайолаяра программа кхоачаш ца ярца дIаIемаь хилар. Дукха ха йоацаш комсаш лелаеча совхозий кулгалхошеи специалисташеи, партийни организацей секретараша, парте райкомий хьалхарча секретараша, райисполкомий председателаша даакъа а лоацаш хиннеча партийно-боахама актива собране ма дарра дийцад 1983 шера а дIахо йолча ханара в комсаш лелаерий декхараш, белгалдаьд гIулакх овлакгара тоадара де дезараш.

«Чеченингушвино» кулгалхоша Iалашдаяза даргдац оттаяь программа кхоачашъелга, оттаьча задаяега хьежна комсаш йоахилга.

Укх хараrча шера дукхагIа уйла е еза сом дукхагIа баккхара а хийчбара а. Ховш ма хиллара, тIехьарча шерашка дукхача районашта паччахьалкхен декхар тIадисад из продукци йохнача.

ХIанз бешамашка дика хьувкъам баккхара ьттув бола хьалаш отташ да. Зиза тохнига лерттIа чакхдоалаш латт. Бакъда, цхьадолча боахамашка туллийташ я хиш декхара ханаш, гаьнашка кхачац эшача боараме минеральни удобренеш, мела лел органиках пайда эцилга.

Парте областной комитето дукхахаза а белгалдаьд бахчеяя культураш кхеяра а йохкара а планаш кхоачашъелга лоархIаме долга. Докладчика критика йир Шелковской района боахамашта. Укхаза харбазаш лелаяра дика ьттув бола хьалаш да. ХIаьта а районо дукхача шерашка кхоачашъяц оттаяь планаш.

Укх шера бахчеви культураш лелаяра опытах пайда а эцаш хIара колхоз, совхоз декхарийла я тIадиса декхар дIадала.

А. В. Власова къаьстта теркам тIабахийтар лаьтта леладара культура лакхъе езаш хилара. Хьалхалаттача боахамаша дукххача шерашна Iовньча опыто хьахьокх, массаза яхар санна доккхий хьувкъамаш чуийде вай ханара технологей хьнарегIа юкъехийлача, агротехника бокъонаш ийса лелайича мара йиш йоацилга. Укхаза цхьаккха тайпа шаблон хила йиш яц. Болх кхета а кхеташ бе беза. ХIаьта партийни советски органех аьлча, цар декхар да лаьттах дикагIа пайда эцара, толашагIйола опыт, IнIмана карагIдаьнар хIара колхоза а совхоза а практикана юкъедоаладара кадрай теркам тIаберзабар.

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

БУРУВДЕТТАРИЙ ДОШ ЧІОАГІА ДА

Старогрозненски бурув тохара балхий управлене Баснаков Иван Федоровича кулгалдеча тха бригада коллективо укх шера тоха дезаш да 4100 метр гаргга бурув. Из де тха віаштІехьдаргда аьна хет сона.

«Шера пхи эзар метр бурув а тохаш, цхьан шерех ах шерех скважина йистейоаккхаргьа» яхача девизагІа ларжача яхье хьалха латташ хьайоагІарех я тха коллектив. Укх пятилетке цхьа бутт дІабехийтабац оаха тІаийца декхараш тІеххоачаш ца деш. ХІаьта бурув а теха йисте мел яьккха скважина мехкдаьтта кІеж а тохийташ дІаеннай эксплуатационнияшка. Масала, оаха яьккхача «Хаян-Корт-63» яхача скважиннера йоаккха мехкдаьтта кІеж техар. ХІаьта дІадаха шу чаккхдоалача хана тІерча мелашкара йоаккха мехкдаьтта кІеж а тохийташ оаха мехкдаьттахошка дІаелар ханал хьалха яьккха яьнна № 718 йола скважина. Из бокъха толам баьккхар бахьан долаш «Грознефть» объединене бригадашта юкъе хьалхара моттиг а луш, ахчан премий хьожайир тхона.

ХІанд тха бригада коллективо йоаккхаш я Къулбаседа-Минеральни-21 яха скважина. ПроектагІа 5600 метр бурув а тохаш, тІерча мелашкара мехкдаьтта гучадаккха дезаш да тхо. Укх шера 17 январе яьлха йоаллай оаха из скважина. ХІанзале бурув 3000 метр кІоаргденнад. Из хул пачхаьлкхен планагІа лаьркІахул дикка дукхагІа. Из да лаьттан ченаш техкараша гаханарча цІейна хийчдаь къахьегама соагІат.

Кхыча бесса болх бе йиш яц тха коллективна. хІана аьлча. Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене инициатива дІайолалый Старогрозненски бурувдеттараша Похч-ГІалгІайчен мехкдаьтта промышленноста 90 шу дузача цІейна сийленна накъбахара. Цу дезача денга, ялхлагІча октябрга кхачалехьа 4073 метр бурув а тохаш, шера план цхьайтталагІча пятилетка хьалхарча кхаь шера заданий кхоачалъе дош деннад бригада бурувдеттараша. Цу юкъейисача хана шора планагІа лаьрхІачул совгІа цар тохаргда 300 метрал чульнахьа доахаш бурув.

Укх декхараш дизза кхоачашдара еррига тхоай торонаш кхоачамаш сардагІа даьхад оаха. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенешка хьехача оаха тІагІертта къовсам лоаттабу къахьегамен производственни дисциплина чІоагІьяра. ХІара участкера, балха моттигера къахьегам ма хетта дика віаштІехьа а баьккха, балха ха зехьа йоаргІоаш гІулакх даьа оаха. ГІон йолча операцешка дІаукхийташ йола ха хІэзит а ю, бурув тохара сувал лаккхьвй. Из бахьан долаш къахьегама овсарле лакхъяра шера оттаь хинна задани хІанзлехьа толамие кхоачашъяьй лаьттан ченаш техкараша.

Балха ханах бизза пайда ийбара, сихагІа скважина йистенккхара, материальни энергетически ресурсаш кхолра тІехьа тІагІертта къовсам лоаттабарах дакха берзат даьннад тхона. Химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах шера керте тха віаштІехьдаргда 200 эзар сомал чухьнахьа боацаш паччахьалкхена пайда бе. бІаь эзар киловатт-сахьат электроэнерги яхоэ.

Пятилетка кхоалагІча шера тІаийца социалистически декхараш дикка тІеххоачашдеш хьайоагІа тха бригада коллектив. Укх толамаш хьанкоаллаш бараш ба шоай хьинари нийи кхо ца деш къахьегаш бола бурувдеттараш. Царех ба даим яхье хьалха латташ хьабоагІаш бола бурувдеттараш Кравшкин Анатолий, Шевченко Александр, Арбузов Анатолий, бурувдеттарий гІончаш Егорочкин Евгений, Ширяев Геннадий, бурув тохара йолча оборудованена ремонт еш вола слесарь Кошков Валерий, лаборанткаш-коллектораш Корчагина Валентина, Рябова Вера, кхыбола лаьттан ченаш техкараш.

А. РЕМЕСЛОВ,
Старогрозненски бурув тохара балхий управлене № 21 йолча Северо-Минеральни яхача буровой кертгруперг.

СССР ГИМН ХЬАЯРА ИСТОРЕЦАРА

Сийлаь - боккха Октябрь хьатІаккхачалехьа эрсий социал демократий партейни гимн хилар «Интернационал» яхача революционни пролетарията гимнех (текст Э. Потье, 1871 ш., музыка П. Дегейтера, 1888 ш.). Цудухьа до дааггІаш даь хІама дар Октябра байракх айьча болхлошен ахархошен «Интернационалех» Советски Республика хьалхара гимн яр. «Вай, воай нерда дуне хьадергда» яхача дешаша боккъонца кулгацар Ленинен партен тІаІхезарагІа гІоттача халкъа кегрберзалургбоаца лоІам. 1918 шера 10 (23) январе Республика Гимна хьисапе лоихад «Интернационал» Советий III Ерригроссийски съезд хьаллаш, эггара хьалхара советски Паччахьалкхен гимн а хилар цуна.

Советски строй котьаяр бахьан долаш мехка хиннача ееденгаргча исторически хувцамаща дувзаденна, 40-гІа шераш доладеннача заме боккъонца гучадаьлар «Интернационала» метта цхьа чулоацамца вай паччахьалкхан социалистически механ а фашизмана духьаларча къовсаме цо Іалаьмате доккха даакъа лацар а ма дарра дІагойташ йола керда Паччахьалкхен Гимн ца хилча яргйоацаш хилар. Цу тайппара «Марсельеза», «Интернационал», «Хорошо» яха В. Маяковски поэма, «ТІийна Дон» яха М. Шолохова роман, В. Мухиний «Болхлои Колхозницаи» оала скульптура, Д. Шостаковича «ВорхІагІа симфони» санна йола моллагІа йоаккхача таланта произведени хьеш санна, зама хьалкхьакха яр кердача советски Гимна теме а.

Цунца дувзаденна теркам тІаоза тарлу Союза ССР Паччахьалкхен Гимна тІа бьча болхаца дувзаденнача цхьадолча хІамеша.

Цун автораш хила безаш болча къьначе доттагІаша — литератораша С. Михалковаи Г. Эль-Регистанеи эггара хьалха боккъонца кхетадир гимн яхар ше фуй, поэтически поэзе магагІа тайпа да из.

Гимн дукхьала торжественни илли дац, из да паччахьалкхен а социальни цхьоагІон символа хьисапе тІаийце илли, цуй граждански пафосо мехка государственноста, нагахьа санна вай мехках дувцаш хилча, цун халкъа оамалий идея хьахоккаш доле илли.

Хинна дерий-теш СССР цу тайпара йоаь произведенеш хьахре масалаш! Кхыбарешта ца доко а, доккхагІчен юкъарчен новзалешта чубоагІача неке тазен а тІехьа, хетаргахьа хьагхерча аргІана дегадохаргда музыка И. Дунаевскен дешаш В. Лебедев-Кумачен доле «Даьхенах доле илли», А. В. Александровен лекха цІи яьнначе В. Лебедев-Кумачен «Большевикий парте Гимн». Михалковен Г. Эль-Регистанен чІоагІа теркам тІабахийта эйре цу произведенеша ледугІерашта а уж дІалохкаш бараша а еш йола воздействи.

Советски гимн яьрий генеральни идея яттар дукхе къамаш дезача паччахьалкхен коммунистически идеологи котьаккхара лоаттабеча къовсамен хьалашка, социализм хьера заман социальни, философски бахьдолчунга хьежна доле дешаш музыкеи лахарех.

Автораша барт бир: гимне мотт дешархочунгара дена академикега кхачнача волча моллагІча советски саге хІара дош кхетадергдолеш етте а кхьиге а хилийта; дешаш цІена эрсий хила деза, кхестта наьха дегашта чудувшаш доле торжественни дерйш: лоархІаме да карц пафос, цон тІехдаьхараш юкъе ца хилийтар. Автораш гІийртаб шоаш мел яздар дег тІара язде, вай идеалеш нийса хиларех шеко а йоацаш, уж наьха дегашка кхачийта. Залева образец лаьрзІа гІийцар «Большевикий парте Гимнаа» стихай размер, хІаьта припев кхьча размерех язйир, масала, «Интернационала» тІа из дайна тайпара. Эшаш йола интонаци лахара Іалаьмате лоархІаме дар гимн язар из беррингашта а хІаранена а лаьрзІа йола музыкально-поэтически произведени хилар, долче цунца тарлуш ца иллюстрировании.

С. В. Михалков (1913) — поэта, драматурга, цу хана — тІема гІулакхаш яздош волча корреспондента, хІанз — РСФСР яздархой Союза правлене председатела, «Фитиль» яхача Ерригсоюзни сетирически киножурнала керттерча редактора, СССР АПН бокъонца волча члена, СССР Лаьккхьерча Совета депутата, Социалистически Къахьегама Турпала, цийна дІатІанйцар стихотворено текст язьяр. Г. Г. Эль-Регистана (1900—1945) Іалаьмате дикача журналиста, киносцениста, кІаьдлуш воацача наькъахочоа, цу хана — тІема гІулаккхах яздош хиннача корреспондента дикка хІама кергІдаьлар геттара дика редактор а волаш Гимна тІа болх ба.

1943 шу декъаденначул тІехьагІа С. Михалковен Г. Эль-Регистанен текста музыка язъе могадир советски композиторашта. Гимн яьзра кхайкхьача конкурса юкъе деккъа лаьцар Н. Асеев, О. Берггольц, Н. Браун, П. Бровко, В. Гусев, М. Исаковский, С. Кирсанов, В. Лебедев-Кумач, М. Рыльский, М. Светлов, К. Симонов, С. Стальский, Н. Тихонов, С. Щипачев юкъе а болаш хиннача 65 поэтои Ан. Александров, М. Блантер, А. Гедике, Р. Глиэр, И. Дзержинский, И. Дунаевский, В. Захаров, Д. Кабалевский, Ю. Левитин, В. Мурадели, вежарий Покрасс, В. Фере, А. Хачатурян, Т. Хренников, А. Цфасман, Д. Шостакович юкъе хиннача 32 композиторои. Духовой а симфонически а оркестраша лекхаш, хоро а къьсттача цхьан саго а доалаш ер а дийгІа, эггара дикагІа лаьрхІар «Большевикий парте Гимни» яха А. В. Александрова язъяь музыка. Цунах хилар СССР Союза Гимна музыка.

А. В. Александров (1883 — 1946) — СССР халкъа артист, искусствоведене доктор, инарал-майор, Московски консерватора профессор — Іалаьмате дика музыкант вар! Советски Эскара иллеи хелхарен ансамбль вІашагІъяьллар а цун художественни кулгалхо а, композитори хоровой дирижери хиннав из.

Керда Паччахьалкхен Гимн чІоагІийр СССР Халкъа Комиссарий Совета соцамагІа (1943 ш.), хІаьта радио гІолла эггара хьалха лекхар 1944 шера 1 январь хьалхулача бус, ВКП (б) ЦК январьски (1944 ш.) Пленума соцам бир «Интернационал» партейни гимн а лоархІаш ютийла яьнне.

ТІЮМ чаккбьнначул тІехьагІа массехк шу даьлча Паччахьалкхен Гимна текст, кхетадеш долча тайпара, дерригача кано ма яххара долеш эпензар. Цудухьа оркестраца лекха йолайир Гимн хор а йоацаш. ХІанз тІаийца йолча Паччахьалкхен Гимна текстеи музыкеи редакци 1977 шера 27 мае СССР Лаьккхьерча Совета Президиума Указаца чІоагІьяь я. Из массенальа а лекхилга чІоагІдаьд 1977 шера 1 сентябре цу Указаца.

С. В. Михалкова оттаьча текста кердача редакце керттера идея латт вай мехка вагарера КПСС лоархІам лакхбенне хилар, дерригача дунен тІарча революционни процессе шена йоацаш цо елнаш еш хилар дІахьокхарех.

Хана хьаьвенаI СССР Союза Паччахьалкхен Гимн сий доле памятник, мехка летописе сийлен оагІув (хІаьта из а хила дезаш а чІоагІа лоархІаме а хІаме да) хинна ца Іеш, тІайогІача зана да лерхІарийн социальни котелонийн иза болча духовни арсеналех цаI а хинна хилар. «ХХ бІаьшерен Марсельеза» аннад вай Гимнах «Работническо дело» яхача болгарски комунистий газето.

В. АЛЕКСАНДРОВ,
РСФСР яздархой Союза правлене секретаре хьалхара заместитель.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ГОРОД

ЗІамигача городах я МагІалбик. ЗІамиген ханага дилача къонен яле а, дІаьхий истори долаш я из. Еррига паччахьалкхен промышленноста лоархІам боле мехкдаьтта гучадаьннад укхаза мастера Тайзетдинова бурув техача скважина 1933-ча шера 19 сентябре. Дийнахьа бусс 140 тонн мехкдаьтта луш хиннай из скважина. СССР эза-йоккхача промышленноста наркома Г. К. Орджоникидзе приказах цу хана дена шерра дІадоладелд МагІалбикера мехкдаьттан район кераерзаелган укхаза мехкдаьттахой бахе моттиг хьалъелган.

«МагІалбик хьалъю беррнгача мехкоІа яхача девнзах укхазе керда мехкдаьттан майда кераерзаеш хиннаб тайптайпарча къемех бола мехка массе а милнигашнера баьхка нах. Интернациональни бригадий хьинаро къахьегам бахьан долаш лоацуча хана керда район кераерзае а Тийрча довкъашка мехкдаьттахой город хьалъе а віаштІехьдаьннад. Иштта, мехкарча мехкдаьтта довккхача моттигашта юкъе йоккхагІчарех цаI а хинна дІаэттай МагІалбикера промысел.

Сийлаь-боккхача Даймехка тІема хьалхарча шерашка фронта хІара шера миллионаш согІа тонн мехкдаьтта луш фашистий гІаьрахой эшабеча шоай къахьегама даакъа юкъедихьад МагІалбикерча мехкдаьттахоша. Из бахьан долаш Ленина орден еннай царна. Цул совгІа вай мехкарча дерригача къамий викалаш юкъе болаш долча ЦІеча Эскаро Тийрча довкъех сехьа ца воалийташ юкатехав, цхьаккха а шийна хула зе ца лоархІаш Грознерча, Бакурча мехкдаьттега кхача гІийрта лире моастагІа. Дукха я МагІалбика Сийлаь-боккхача Даймехка тІемаца юквенна исторически моттигаш.

Укх шера 50 шу дуз МагІалбике беррига советски мехка лоархІам болаш мехкдаьтта дакха доладе. Кхоатткъен итт миллион согІа тонн мехкдаьтта деннад Даьхенна города къахьегамхоша цу хана дена. Предприятешка шерра ларжжа дикача балха хьоккхаща из дата белгалдеккхара тІехьара социалистически як, цу хьекъахьара стендаш, плакаташ, позунгаш, кхыйола гойтара агитаци а города улицашка, предприятешка хІана гуш.

ЛоархІам бал ца веллал доккхий социальни хувцамаш хиннад мехкдаьттахой городе цу хана дена. Юкъанца, мехкдаьтта даккха доладьача хана, палаткашка, цул тІехьагІа болх беча гаргагІерча моттигашка сиха къалъьча баракашка а фински цІеношка нах бахаш хиннабале, укх тІехьарча тхьо согІча шера шин аргІа юкъа хьалъьяй хоза хІанзара керда город. ВІаштІардахча цІеношкен къаьст-къаьстана когтеджешкен бах хІана бурувдеттараш, мехкдаьтта довхараш, газ чакхйоахараш, городера кхыбола къахьегамхой. Газ, дІайха а шийла а хий, кхы эшараш долаш я цар фусамаш.

Йоккхача городешка а нагахьа мера хилац МагІалбикера яр санна йола парк, больница, «Октябрь» цІи йола культура Дворец. Алкха кердача городе я кхоъ юкъара школа, сайрийна деша школа, СПТУ филиал, берий бешемаш, яслеш, дукха тикаш, столовеш, быткомбинат, наха эша гІулакхаш дае йола кхыйола организацеш.

Доккхий хувцамаш хиннад районерча юрташка. Еттача кирпишках даь гІалаш санна цІеноош да юрташка бахача наьха, чухь йоаго газ, электричество я, цІагІа мел эшар да. Цхьаннехьа а гуш дац, хьалха лоамарой баьха лоха тхоенаш доле цІеноош. ХІара юрта школа я дукхагІьярашка шишша а йолаш, культура цІеноош, библиотекаш, тикаш, столовеш, вахаре эше гІулакхаш ду предприятеш я.

Социальна боккха лоархІам болаш де наьха культура лакхъялар. Нохчийн гІалгІайн хьалха алха юрта боахаме болх беш киннабале, хІанз хьалкхийнинаб къемех бола болхлой — бурувдеттараш, мехкдаьтта довхараш, газ чакхйоахараш, гІишлонхой, транспортникаш, кхыбараш.

Генеральни планех леладу мехкдаьттахой город а районера юрташ а дегІайоалаелга. Алкха пятилетка хьалхарча шин шера городе а юрташка а хьалдаьд вурийтта эзар квадратни метр хулаш нах чубаха цІеноош. Тахьанарча вахара мел эшар чуьх долаш йоле керда фусамаш енийкхо бІаь согІа болча къахьегамхой дезалешта.

Керда хьалъяь болх бе йоленнай 140 моттиг йола берий беш городе, 90 моттиг йола берий беш СоагІашка, универмаг Пседахе, Быте цІенош хьалдаьд Йоккхачен Юкъерчен Ачалкхенашке. Укх шера районе хьалдергда кхо эзар квадратни метр хулаш нах чубаха цІеноош, 140 моттиг йола берий беш Пседахе, 12 моттиг йола бени Инаркъе, кхыйола гІишлош.

Генеральни планех городе юкъе хьалда лоркІ пхеззе—нийсаза віаштІардаь цІеноош. Планировка дикагІа йолаши архитектурни сибат хозагІа долаши хургда укх керда цІеноош. Иштта городе а районе а хьалъе лоркІ гостиница, тикаш, школаш, берий бешамаши яслеши. ХІара сега 13,5 квадратни метр хургйолча фусамаца Іелаьшбе лоркІ оаш къахьегамхой дІахо йодача хана. ХІара шера дукха балхаш чакхдоах город тоаеша коальшеш, нах чубаха цІеноош капитально тоадеш.

ДІахо городи райони социально дегІайоалаелга дукхачо даьнье тийша да туха кІаллар юра тІоанешкара мехкдаьтта гучадеккхарца. Ялх — ворхІ бурув тоха бригада я хІанз цу тІоанешкара мехкдаьтта лохаш болх беш. Іалаьмата чоалхачена геологически хьалашка 6000—6500 эзар метр кІоарга бурув теха деза из декхар кхоачашдеш. Дукхаза хелонаш иле а из сийлахьа декхар шоашка кхоачашдулургхиларах тешаш ба МагІалбикера лаьттан ченаш техкараш.

ДІахо районера юрташ социально дегІайоалаелга, бахеча наьха вахар тоадара лаьрхІа да районе керда дІадоладаь гІулакх — комсаш лелаелга. Итт комсий совхоз я районерча юрташка, йиь эзар гектар гаргга комсаш лелаеш. ХІенз укх сахьата низткъале лел районерча боахамашка комсаш лелаелга. Керттера бахьан ханнахье комсашта Іунал де эша нах ца тоъарца де. Городерча болхлоша, районерча дешархоша новкъостал ду совхозашта комсий кхашкера балхаш чакхдоахача.

Комсаш лелярца цхьана доахан, жа лаладеш, ялташ кхедеш я совхозаш. ЦІаккха ца хинначе тайпара боккха лоархІам болаш да тха районе берий кхаош ма могга дукхагІа балха юкъеозилга. Из декхар кхоачашдара лаьрхІа де юрташка берий учреждениеш дукхагІа хьалъелга. Укх гаргагарче шерашка хІара юрта совхозий чотах хьалъе лоркІ берий бешамаш-ясле. Цо тоьро дургьа зІамига бераш доле кхалнах балха юкъеоза.

Районерча къахьегамхоша дика дІадоладьд пятилетка кхоалагІа шу. Промышленноста болхлоша толамца кхоачашдьд хьалхарча квартала продукци арахецара а из маькалъякхкара а декхараш. Плана согІа итташ эзараш сома маьха продукци еннай Даьхенна.

Къаьсттта дог гІоздоаккхаш ба юрта боахама къахьегамхой укх шерара болх. Толамце дІахьош да кхашкера бІаьстен балхаш. Районерча фермий болхлоша тІехкхоачашдьд укх шера хьалхарча квартала хьайбий продукташ яхара а уж кийначара а декхараш.

Хьалхарча толамаша тешаву районерча къахьегамхоше укх шерара а ерригача пятилетка а декхараш толамца кхоачашдергхиларах. Цунга хьежжа дикагІа дІагІоргда дІахо йодача хана город а юрташ а социально дегІайоалаелга, наьха вахара хьалаш кхы тІа а тоадалга.

С. ХАСИЕВ,
Халкъа депутатий МагІалбика горсовета исполкома председатель.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

Дунен халкъашта юкъерча дезача цІея — ЦхьоалагІча мая сийна В. И. Ленинка цІерагІча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода еррига установкашта юкъе ларжача социалистически яхье дІабахача апрель бетта хьалхара моттиг яьккхар Харитонов Иван Павловичь керте даттача № 8 йолча коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча установка коллективо. Мехкдаьтта продукци арахецара бетта план 101 процент гаргга кхочаш а яь, задане согІа по арахийцаь итташ эзараш сомий маьха товарни продукци. Белгалдаккха дезаш да установка технологоша арахецаш йола еррига продукци лекхерча категорех ГОСТ-а хьалаша дІа ма дехкарен мера ца хилар.

Яхье хьалха а латташ, продукци арахецара технологически режим массаза а нийса лелаеш хиларца белгалбаьнна ба йоккхагІйола оператор Островская Наталья Афанасьевна, оператор Кривобогова Нина Федоровна, оператора гІонча, комсомолка Шихидова Малика Шамилевна.

Предприяте гІон йолча некъашта юкъе даим хьалхалатташ хьабоагІарех лабораторе болхлой. Цхьа моттиг нийсъяллийтац цар шоай бехкагІа брак йолаш продукци арахийца. ХІаьта еш йола анализаш сихен тІехдикен ю. Иштта къахьегаш бола болхлой итташ ба центральни заводской лаборатори. Царех цаІ я товарни лабораторе лаборантка, коммунистически къахьегама ударник Ирисханова Лида Зияудиновна. Вай мехка меттел доалол арахьарча мехкашка дІаухийтача продукцена анализаш еш йола лаборантка я из.

СУРТАШ ТІА: № 8 йолча установка йоккхагІйола оператор Н. Островская, оператор Н. Кривобогова, оператора гІонча М. Шихидова: шоллагІча сурта тІа я центральни заводской лабораторе лаборантка Л. Ирисханова.

И. ПЛИЕВА суртащ.

КЕРДАЧОХ ДОГ ТИЙША БОЛАШ

РЕПОРТАЖ

Сунженски района Кирова цІерагІча колхоза контора хьалхашка лаьгІо хьекхача михо ловзаеш я лакха урагІьяхийта Ще байракх. Из айлый ялата хьажкІаш дІаюш боахкача механизатораш юкъе ларжача социалистически яхье хьалхе лелаеча кхоалагІча мехотрядерча трактористе Кунулов ХІарона сийна.

Колхоза керттерча агрономаца Лисовский Петр Петровичаца цу отряде долх тхо.

— Малгобекски района оагІорахьа Сунженски лулъа тІехьашка укх Ярмизин Федор Ивановича кулгалдеча кхоалагІча мехотряда кхаш. Коллективни подрядагІа укх шера 510 гектара тІа ялата хьажкІаш кхеергйолаш я отряд. Ялх сагах латт коллектив. Шоай лоІамагІа вІашагІкхийтта нех ба цунна юкъебоагІараш. Беррнгаш а йоккха балха опыт йолаш цхьоалагІча класса механизатореш ба. Хин дуллаш дац цар кхаш. ХІаьта а хІаре гектара тІара 32 центнерал дукхагІа ялата хьажкІаш чуэле декхар оттадаьд цар шоашта хьалхашка. ЛаьрхІар кхоачашде цар низ дІакхоачаргхиларах теш со. ХІанз аьлча, геттара овсаре бу цар болх. Кхаь агрегатана 20 а согІа а гектар хьажкІаш дІаюв хІара дийнахьа, норма 11 гектар йолаш. ХІаьта болх са тессача деца боад къовлабаллалца бу, — йоах Петр Петровича. — Укх шера дукхьашха коллективни подрядегІа болх бергболаш ши отряд віашагІъеллай тха боахаме. Нах чІоагІа раьза ба цу гІулакха.

...Делкъийга дІекхаьчар тхо кхоалегІча отряда хьажкІаш дІаюш йолча. Кхаш декъача хьун оаса юхе Іийне хІама юаш бегІар механизатораш, цхьан мугІарагІа шоай агрегаташ дІа а оттаь.

— Андрей, йиь сотых мара йий делкъа ха хьатІаккхачалехьа Іа сол дукхагІа дІанийна хьажкІаш? Хьажалехь боад къовлабалалехьа хьол со хьалхавоалаш, йоах цхьан механизаторо, вела а къежаш.

— Тоъаргда ХІарон, сона а лов сай сийна колхози правлене хьалхашна Ще байракх ийийта, — жоп ду Андрея.

Яхье хьалхара моттиг тахан шоана гой тамаш я. 1 Мая сийна яхье хьалхара моттиг яккха чІоагІо яьй ая. — тІатох Андрея аьнначоа цхьан механизаторо.

— ТІеккха м, ШаІране денна дош кхоачашде цунна новкъостал ца дича даргдац вай. ХІарон, делкъал тІехьагІа болх ца беш Іийва а. — Андрея аьнча беррнгаш вег тІара белабелар.

— Уж бе тха толашагІа бола механизатораш: Кужулов ХІарон, Маголлсов Андрей, Шарипов ШаІрани. — йоах тхона хьатІаенача мехотряда начальника Ярмизин Федор Ивановича — Хал дана шоайна хьалхара моттиг къуевсаш хьабоагІа уж.

— Миштад шун балха гІулакхаш? — хьаттача:

— Норммаш тІеххоачашъю. ХІанале 360 гектара тІа хьажкІаш дІайийнай. ХІаьта тахан делкъа ха хьатІаккхачалехьа — нйс гектара тІа.

Кхай тІа доал тхо. ТІарг техача сапна, нийса да дІайийнача хьажкІий мугІараш. Эшнача боарамагІа кІоарга дуж фу э. ДІадийначул тІехьагІа фу лаьттаца дикагІа дІаувргдолаш катокаш яьхача моттигашка кхаш истол санна нийса да.

— Соакха-м иштта дика а бацар оаш хьажкІаш дІаера болх. — Лисовске аьлча:

— Тамаш а яц, — жоп делар Ярмизина. — Кхычарна хьалхара бе а ца безаш. дукхьал тхоашта мара болх ца белга кхета а деш къахьет механизатораца укх шера. Цудухьа хьа мел дер тешаме а ду. Цул согІа, коллективни подрядагІа болх беш тха отрядерча хІара механизатора условно цхьанна единица лу. Лаьтта оахаш, культиваци еш. хьажкІаш дІаюаш, кхыбола моллагІа болх беш геттара дика къахьийгача механизатора единицина цун иттлагІа даакъа тІатох, хІаьта гІалат делийтачун единицана тІера иззал Іоэоакх. Ялат чу а ийна, договорага хьежжа расчет е ха хьатІаккхьачча толашагІа болча механизаторий шин-кхоъ единица Іов, хІаьта во болх бьчар единицах хІама ца йиса а мег. ТІеххьара ерригача коллективо даькхар Іайнача единицашка хьежжа декъаргда механизаторашта юкъе. Иштта соцам баь болх бу тха отрядерча наха. Цу гІулакхо а декхарийла бу механизатораш ма могга дикагІа болх бе.

ХІама йиа баьлча кхы са ца лоІаш шоай агрегаташ кхай тІа лькхар механизатораша. БІаргадайнача а хезача а дега боккха тоам баь дІаахар тхо цу мехотрядера.

М. ХАМАТХАНОВ.

Коллективни подряда—шерра никъ

Пайданедар балха юкъе доаладеш

Юрта боахама продукци дукхагІа яккхара декхараш толаме кхоачашдар дукхагІча даькье тийша да болх віаштІехьбаккхара нерда прогрессивни формаш юкъе йоалярах. юрта боахама хІара болхлочув, специалиста дикагІа къахьета безам хиларах. ХІанз юрта боахама юкъе а йоалеаь пайда ийбеш я тайптайпара болх віаштІехьбаккхара формаш. Хано хьахьеккхар царна юкъе боккха лоархІам болаш, дукхагІа пайда боалаш, прогрессивнегІа яр коллективни подряд йолга.

Хьалхарча шерашка тха совхозе оаха віашагІъехкар кхаш лелядеча тракторни бригадашта юкъейоагІа механизированнин звеноош. Цхьабаьъда, цу звеношка хІамаш дІаюв лаьттан кІезига дар, из бахьан долаш нийсса ах болх бора цар кхыча участкаш тІа. Цудухьа, хьувкъам чуийца баьппачул тІехьагІа механизатораща хайра хІама кхачацар. хІана аьлча, из хьоалйора къаьстта цхьа культура кхееча. пхан сома маьха баьча балхага хьежжа. ХІаьта, коллективни подряд балха юкъейоалаеча хана къаьстта теркам тІадахийта беза кердача хьисаве болх беш хургйолча звенона, бригадана кхоачам хилла хьабе болх хургболаш леладе кхаш дІадалара.

ТІеххьарча хана коллективни подряд балха юкъейоалаяра дукхагІа теркам тІабохийт оаха. Цу гІулакха хетаь республика хиначча совещанеш, семинараша доккха новкъостал дир тха специалисташта, кулгалхошта керда форма балха юкъейоалаяра гІулакх мишта, ничахьара дІадоладе деза хара, эшаш йола ааанеш хьаэцара. ХІаьта. тхоай боахаме из болх саха дІаболабаьб кхаш лелаеча тракторни бригадашкагара. Оаха яьча расчетах бригада дІаденнача лаьттан культурашен віаштІехьдоалийт диззача шера боарамагІа къахьетийта.

Оаха кийчьый боахама расчетах йола заданеш, технологически карташ, коллективни подряд балха юкъейоалара эша кхыйола расчеташ. ХІанз кердача хьисапе болх бе лаьрхІача бригадашна организационни болх дІаболабаьб оаха. Тха совхоза ерригача ворхІ кхаш лелаеча бригадех пхиъ боахама расчетах болх беш хургья. Царна дІаденнад ялх эзар гектара хІамаш дІаюв лаьтташ.

Коллективни подрядагІа болх беш йолча бригадашта вийъебоагІа механизатораш къахьегамен тІадвала гІулакх кхоачашдаран дисциплина лакха йолаш хила беза. Дисциплина чІоагІа йоацача толам боаникхаргбац. Технологически карта тІа вийчдаьча хьалаша дІадеххача тайпара ханнахьа кхоачашъе еза еррига агротехнически мероприятеш, массаза а дикагІйола опыт, Іилма толамаш балха юкъедоаладе а хьожаш.

ХІаьта, кердача хьисапе болх беш хургІолча бригадий коллективаш шоайла барттайнача. дикагІйолча болхлоех латт. ДукхагІйола механизатораш шоаш лелаю юрта боахама культураш кхеяра дика опыт Іоаь. цхьоалагІеи шоллагІеи класс йолаш, дукхача хана деза тха совхозе хььнала къахьегаш хьабогІаш ба. ХІаьта курсаш чакхъяьха баьнна яьона механизатораш, цхьаннахьа дукхагІеи вокхазанахьа кеІангагІеи болаш нийсса, боарамагІа еррига бригадашта тІачІоагІбаьб.

Оаха лаьрхІад колективни подряд кхьча бригадашна чубоагІача механизированни звеной балха юкъейоалае а. Цу гІулакхо хоийттаргда тхона, тха хьалашка коллективни подряд бригадашта юкъейоалаяр пайданегІа хургда. е боахама расчетах болх беш йолаш звенош віашагІъохкар да дикагІа.

Дукха ха яалехьа коллективни подрядегІа болх бе дага я тха совхоза йа леладу бригадаш а.

Лоацца аьлча, болх віаштІехьбаккхара керда форма — коллективни подряд шерра яржаш латт тха боахама массе а доакъошка. Тхо тийша да коллективни подряд балха юкъейоалаяро караргча а тІадоагІача а шерашка совхозе шийна хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашде а гІеххоачашде а торо хулийтаргхиларах.

Д. МАЛЬСАГОВ,
«Назрановский» совхоза керттера экономист.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

(Чиестедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Лаьтта леладара культура лакха хул Iилман ларда тIа вIаштIехьа яьха севообороташ юкъейоалаяьча. Ма дарра аьлча, севооборотий ларда тIа дикка дикагIа къестача лаьттанна обработка ярца, цунна гIулакх дарца, дIайийрача хIаманна хьажарца, оасар а зене йола са доахка хIамаш а дIаяхарца. тIуналах дикагIа пайда эцарца дувзадена дерриге дешаш. Из иштта доллаше, хIанз а дукхача колхозашкеи совхозашкеи севообороташ юкъейоалаяьйи.

БIарчча хьайцача лаьтта леладеча эттача хьала мах а беш, аьлар докладчика, белгалдаьккха йиш я, укх шера бIаьстана кийчо елга дикагIа леладаь хилар, кхашкара балхаш дикагIа вIаштIехьа даьхалга. ЛоархIаме да дIайийнача хIамашта дIахо гIулакх деча хана, культураш чуэцача а юрта боахама продукци кийчъеча а хана прогрессивни технологеш, болх вIаштIехьа баккхара а цунна стимулированиц яра а гIулакх корта болаш тIагIерттан леладар.

Цул тIехьагIа А. В. Власова хьайбай боахамерча гIулакха анализ йир. Дулх, тха, шура йоаккхачара а кийчъечара а кхоачамбоацараш дукхагIча даькъе дувзаденна да хьайбаш дебадеш ца хиларца.

Хьайбай боахамера сагогагIа долча декхарех цаI да дулха лаьрхIа хьайбаш кхьбар интенсивни леладар. Цу гIулакха лерттIа йоаккхо ца еча къоне хьайбаш чуоттадь кхабара ханаш йIаьхъю, доагIачул совгIа довкъараш, кхьйола материальни ресурсаш дIаухийт.

Деррига дика латт ала йиш яц хьакхарч лелаеча а. Дукхача колхозашкеи совхозашкея 17—19 бутт баьнча йохк хьакхарч, нормагIа 7—8 бутт баьдча йохка эза-ш.

Эца боагIIача тайпара пайда эцац птицефабрикай торонех. Цига хIанз а тIехьа карваерзаьлац кердо мощностеш, продукци дика яц.

Доклада тIа дукха терко тIаяхийтар шурийна хьайбаш леладара. Республике хIанз итташ эзараш детта доахан да. ЦхьабакIда, цер кIезига шура лу — хIара кхоабача Iатто 1918 килограмм, хIаьта Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Урус-Мартановски районашка цул а кIезигагIа. ХIара Iаттагара шера йоаккха шура 2300 — 2500 килограммаш дIакхоачаяяза ярсьяц, хIаьта цо йиш хулийтаргья паччахьалкхен планаш боаррамагIа кхоачашъе.

Хьайбай боахама дIахорча торонех дувцаш, докладчика теркам тIабахийтар доакъар Iалашдеяга овлангара деза тоаде дезаш хилара. Доакъараш тоъаш ца хилара керттера бахьан — фуражни культураш во хьувкъаеш хилар.

Доакъар кийчдеча керттера декхар да гIожа а моша а доакъараш дукхагIа доахилга. Цу даькъе соахка кIезиг-дукха гIулакх тоадалар бахьан долаш, концентраташ кхоачам хилалан хиннаеце а, хьайбай продуктивность дикка лакхъелар. ДукхагIа даьккхар дулх а шура а. уж дохкара хьалхарча квартала план кхоачашйир. Соахкарчул 88 процент дукхагIа дехкад дулх, шура—12 процент.

ДIахо докладчика дийцар юрта боахама продукци дикагIа хилийтара, из лоиттаеча а дIа-юха кхухьача а хана ца йоаяра де дезарех. Цкъадале, укхаза Iатть вай ханара хранилищаш, лаьрххIа йола транспорт а тера а ца тоъаш хилар, шоазлагIа дале, юрта боахама продукци дIачуэцача а чакхйоаккхача а промышленносте цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

Тахан юрта боахаме гуллъь я низ бола материально-технически ресурсаш. Бакъда, царех дукхагIча тана лерттIа пайда эцац.

Техникех, ерригача материально-технически базах дикагIча тайпара пайда эцилга эггара хьалха тийша да юрташкарча къахьегамхоех, боахамашна лакха говзал йола болхлой хиларах.

ХIаьта укх тIеххьарча хана цхьайолча районашка массоя профессеш йола кадраш тоъаш яц, кхоачам хилалал бац механизатораш, хьайбаш леладераш.

Практико хьахьокх, колхозашкеи совхозашкен кадраш дIачIоагIъяра керттера никъ юрт социальни эргалкхар, культурно-бытовой гIулакхашта эша объекташ, нах чубаха цIенош дукхагIа хьалдар болга. Республике, халахете а. цу даькъе деррига дика латт ала йиш яц. Эттача хьало дIадех кадраш дIачIоагIъяра партийна комитеташа дукхагIа йоакхо елга, юрташка беча балха цу участие цар хьинарегIа, инициатива гойташ къахьегар.

Юрта боахама кулгалдара дукхача городской, районни, юххьанцарча партийни организацей болх тешаб укх тIеххьарча хана парте областной комитето. Анализо хьахьекхар, гIулакх нийса леладарца цхьана цар балха юкъе дукха кхоачамбоацараш долга, къаьстта а наьрашца беча балха юкъе, тIадиллача гIулакха хьалхара бехктокхам лакхбара, паччахьалкхеи къахьегамеи дисциплина чIоагIъяра даькъе а долаш.

«Кадрашца бу болх, — аьлар Ю. В. Андропова, — чIоагIIача партийни бе боаллабе беза».

Укх шера январь бетта КПСС обкома бюро хьежар 1982 шера баьча балха итогашка. Партийни комитеташта дIахайтад плановни дисциплина лелаеча кхоачамбоацараш долга. Бакъда, боагIаш йола выводаш массане а яьяла йиш яц. Цхьайолча колхозашеи совхозашеи Iалашдац хьайбай продукци йохкара планаш кхоачашъелга.

Эттача хьало дIадех хIара колхозо, совхозо, районо массе а тайпара юрта боахама продукци йохкара паччахьалкхен планаш кхоачашъяра тьалхара кулгалдеча кадрий бехктокхам лакхбелга.

Ший къамаьл чакхдоалаш А. В. Власова аьлар:

— Хоалам боллаш дола гIулакхаш чакхдахара оарцагIдовлар. социалистически предприимчивость хилар. хьалхашка уттташ дола декхараш творчески къестадар — из да вай беррига болх эффективни хилийтара хилланза дургдоацар. Дош юрта оттадир КПСС ЦК хиннача совещане.

КулгалдарагIа нийсагIа йолча методий образецаш гойтаеза партийни комитеташа. Цар беча балхах, организаторски идейно-кхетам беларен гIуланкхаш вIашв тарде царка харах, коммунистий авангардни лоархIам лакхбарах, нахацара цар бувзамаш чIоагIа хиларах. Кадрашца беча балхах дукхагIча даькъе тийша да парте политина толаме чакхъаккхар. Кхачан программа кхоачашъяр.

Доклад юцача даькъа лаьцар: ИГIАССР юрта боахама министра С. А. Кириллова, КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. К. Чагаева, КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара А. И. Воронкина, КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара З. А. Яндиевас, КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова, КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара В. Г. Табацковас, КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара Н. И. Айдинова, КПСС Гудермески горкома хьалхарча секретара А. В. Волкова, КПСС Науроки райкома хьалхарча секретара А. М. Карагичевас, КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара П. А. Бусева.

Къамаьлаш даьраша дийцар моттигашка балхаш мишта ду, тIехьадисар дIадаккхара, паччахьалкхенга лаьттанцара йоаккхен хьайбайн продукци йохкара дIадахача шерашка тIадиса деххар тIера дIадаккхара ве лерхIачох. ЧIоагIIа теркам тIабахийтар юрта боахама производства эффективность лакхъяра, 1983 шера а пятилетка а паччахьалкхен планаш шеко йоацаш кхоачашъяра.

Хоалам боллаш къамаьл хилар кхашкара бIаьстан балхаш хаипаьен дикен чакхдахара, ялата а техническа а культураш чIоагIIа хьувкъаяра хьакъехьа. Белгалбаьккхар хьайбай боахам интенсивни дегIаахара, детта доахан леладеча а чуоттадь хьайбаш кхоабача а комплексай, птицефабрикай кердача мощностий лоархIам. Лохера подразделенеш нарлд йоацача системагIа болх барга яхара, къахьегамах бухсоцаш хьахулачунга хьежка юрта боахама болхлошта мах телилга юкъедоаладар лоархIаме хиларах дийцар.

Республика юрта боахама тайп-тайпарча доакъошкарча хьала кIоаргга анализ а я, совещане даькъа лаьцараша теркам тIаберзабир юрташкарча партийни организацей балха стиль а методаш а дIахо тоае езаш хилара. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо дIадехарашка а КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова указанешка а хьежжа уж эргалха езаш хилара.

Совещане даькъа лаьцараша хьакхайкадир партийни организацешка, йоагI-йоагIача ведомствашка нахха юкъе бу организаторски а политически а болх чIоагIбара. укх шера а бIаррчача пятилетка а республика юрта боахама хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдергхиларах шоаш чIоагIIа тешалга.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ВАШИНГТОН. Контрееса зданена хьалхашкара США къулбаседа - малхбоалерча 15 штатера баьхкача хьабе болх боацача американски наьха, тайп-тайпарча общественни, негритянски, профсоюзни, нагирхой, кхалнаьха организацей викалий митинг (сурта тIа). Митинге даакъа лоацараша боарам боацаш дукха Пентагона ассигнованеш а еш чурча социальни программашта хьежаду ахча кIезигдеш йолча администраце лелаеча зуламеча политикана духьалара хьадда протест дIахадайкаьй. «Болх хьаба, герз эпацI» — иштта цIогIара дийттад манифестацена юкъе даакъа лоацараша.

Л. ПАХОМОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

• Карл Маркс ваь 165 шу дузаш

ЦIЕРАХ КУЛГ КХИЙТАЧА САННА...

«Карл Маркс. Къона хина шераш» яха фильм доаккхача юкъе хиларо доккха новкъостал даьд сона профессиональни плане меттел, иштта адамашта юкъе хила деза гIулакхаш кхетаде а. Советски режиссерашa Лев Кулиджановца, сай коллегашца Тараторкин Георгеца, Блюме Ренатаца, Пашкевич Петраца, Сече Манфредаца, Бенеке Мартинаца, операторца Юсов Вадимаца вIашагIветтавалярон болх барои гIо дир профессиональни говзал Iове а шаръе а. Амма кхы цхьанха а дар. Сага корахьача цIерах кхийттача кулга тIа дусача саг дийна хелва дIадаргдоацача фоста хьесапе, цIанкха а йоврглоаца лер йитар са дега чу Марксах хьокхавалaро.

МалагIа гIо дир сона, са дегIашара сагах доахнаш хила деза дика гIулакхаш сендахара Маркса образо? Шин шера фильм доаккхача болх беш дукхха дараш дIа а даьхад аз, сайх доахка дукха дараш гуча а даьхад. Из хIама де гIо даьд сона цо, цун синтезированни йолча нийсача, къаьгача философски уйлаша. Дукххача вазаро хьалхашка уеттадечен адамий юкъарчен хаттарашта дола жопаш лехаш сона гучадоалар, цо мишта лехаргдар уж жопаш.

Цу ловцача ханашка сайна чу болх бе йолалуш санна хеталора сона дилла сайца йолаш йола дерригнена а сийлаль - воккхача Маркса образ хьеш Кулиджанова хьийхарий призмана чугIолла реагировани еш йола цхьа осциллограф.

Хала да Марксах дувца из всена 100 шу даьннача хана. ХIана аьлча бIаь шу из геттара дукха ха я, хIаьта цунца цхьаьш геттара кIезига а я. БIаь шу — из бIарчча бIашере, хIаьта сона хеталу из саг вайна юкъе ва аьнна. ТIаккха хьакъалца мишта чулаца йиш я вай обществера ерригa процессаш, нагахьа санна дог айдалар дилла а цун уйлаш кхета яргара хьайоагIаш еце? Кхеталуш дац из дунен тIара физически дIаваьнна бIаь шу диза хилар. ХIана аьлча дилла дийна ва из: цун вахар дIахододаш да са воахалех болча маха юкъе, из дIахоIоргда кхьметтел цар леррагIа тIехьабоагIарашта юкъе а.

Вайна тIехьабоагIача вай метта дIаоттаргбараша кердача тайпара дешаргда Маркса балхаш. ХIаьта вай а дий — теш цо ладаьраш дерригаш а бIаь процент кхетаду оаха ала бокъо йолаш. Нийса оалаш да. Маркса уйлаш сердал санна сиха йолхаш я аьле. ХIаьта цунах боалл цун юхатоха йиш йоацаш бола низ. Гаьна хьалхардар гуш хиннаа сийлахьоонкха уйланча.

Фильм дувцача хана сога каст - каста хоттар, мишта лорхI Iа «Дерригача хIамаина шеко йолаш хила» яха Маркса девиз, аьле. Кагирхой доиккача даькъо ший Iаьдалагiа, ший хьакъалагIа кхетаду Маркса дийцараш, амма кагирхошта ха деза цу девиза хьалхара маIан укх тайпара хилар: хьалхагIа хьайха шек хила, цул тIехьагIа хила кхычарех шеко йолаш.

ГIулакх мишта кхетадар тахан чIоагIIа лоархIаме да. Из хIама эш, хьалхагIа ше мел дика ва а ше даь общественни вахар пайдандар фул а хайна, цул тIехьагIа нах а хайна, цул тIехьагIа дувцар нах мишта.

Карл Маркса деррига а да актуальни. Цо ладаьд, хьадаьд вайна а, вай тIехьена а лаьрхIа. Цо вайна мел дитар кхоаценна — ерригача адамлеп ховача кхоанена тIадерзадь да.

Венцеслав КИСЕВ,
болгарски актор, Ленински преме лауреат.
(«Работническо дело» — АПН).

1-гIа Май–къахьегамхой солидарноста дунен халхъашта юкъера Ди

ТОКИО. Правительства антинародни политикана духьала японски къахьегамхоша къоасам лоаттабеча хана Мэйдзи яхача столични парке хилар къахьегамхоша цхьана бIаьсти лоаттабеча къоасами Совето гулль йола 20 эзар саг юкъе вола болхлойи гIулакхерча наьхен митинг. Гулбеннарашта хьалхашка къамаьл деш Японе профсоюзий Генеральни Совета председатела М. Макиэда белгалдаьккхад консерваторашa монополешца союз а йолаш вIалла ца хиннача тайпара болхлойи гIулакхерча наьхен бокъонаштен хьаштенштен наступлени еш хилар.

СУРТА ТIА: манифестаце участникаш

ТАСС фотохроника.

Болхлой классана карагIдаьнначa социальни гIуланкхашта тIагIертача капиталa духьаларча къоасамо вIашагIтох тайп - тайпарча мехкашкара къахьегамхой.

ХIанз капиталистически мехкашка болх боацаш 30 миллион совгIа саг ва.

СУРТА ТIА: Рюссельсгеймерча (ФРГ) «Опель» яхача малхбузенгерманска фирма автозавода болхлой ахча гулдеш ба американски Детройтерча хьабе болх боацача автомобилестроителашта новкъостал дара.

АП— ТАСС сурт.

Керттердар: бехктокхами дисциплинен

ЮКЪАРЧА ДЕКХАРИЙ ЙОАКХО ЕШ

ХIанзарча йоаккхача производстве эггара кертердар — къахьегамен производственни дисциплина чIоагIа хилар, шийна тIадилла гIулакх кхоачашдеза дургдоацилга хIараца кхетадар. Оасаре къахьегаргдац, нагахьа санна халкъа боахама тайп-тайпарча звеньяшка йиза порядок ца хуле, балха тIара гIулакхаш вIашн дага а бувлаш болхлошта чакх ца доахе.

ГIулакхаш мишта чакхдаха дезалга хойташ бола никь санна тIайицар тха коллективо КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленуме енна указани: «Хоалимболашагiа болабе беза къойсаж мичча бесса телкаяь я партийни, паччахьалкхен, къахьегама дисциплина телхаяра духьала». Эггара сагогагIа дола декхар да производстве тIехдика порядок оттаяр, доагIар вIашн диза дIа-хьа дехар, дисциплина телхаелга лоалургдоацаш нах кхетабар. Производственни план кхоачашъелга закон а сийлахьен болхлой тешамен гIулакх а хинна дIаотта деза.

Укх тIеххьарча шерашка шоаш дика хилар хьахьекха йола балха белгалара формаш хьахиннай заводе. Уж чIоагIа пайдана хилар бIаргагургда заводе эггара йоккхагIа йолча 5-ча цехага хьежача. Ерригача общественни организацешта юкъера бувзам бокъонца кийсбаь вIаштIехьбаьккхаб цига. Бокъха болх бу цеха начальникна вов, В. И. Рожкоси партийни бюро секретара вов П. А. Зевиловеи. Харцахьа даь цхьанкха хIама дигал цехе къоаста ца деш. Уж тайпа нах бригадашка бувз. хIаьта къаьстта чIоагIа юхамаччахьа баьннараш — участкай собранешка. Общественноста суле тIахьех пьяницаш, прогульщикаш, лодыраш, общественни порядок телхаераш. Царца къамаьл деча даакъа лоапаш хул участкай беррига начальникаш, новкъостий суда председатель, бокъонаш телхаяра духьаларча комиссе председатель, цеха кулгалхойи общественни организацей викалаш. Харцахьара хIамаш шоашта малагIча бахьанагIа карагIдаьннад дувц цу наха, новкъостaшa деча хаттарашта жопаш тел. Баьннача бехмах цу наха де доагIар цигача къоастаду. ЦIаьхта карцаьхара хIама даь боляло профсоюза цеховой комитета заседане хьех.

МалагIа тайпа беки бу дисциплина телхаерашта? Административни взыскание ца цхьана ю общественни порицани а — шере итогаш еча хана телача премеехи вознаграждененхи ваккхар, алапи кIезигагIа долча балха хьожавар, гурохьа е Iай мара отпуск ца яар, чуIе моттиг хьожаеча аргIах ваккхар. Болх дика бу цехе кадрий общественни отдело. Болх бе ца могаш висарах тела листокаш шоей тIахьожама кIал оттаяьй цеха общественни организацешта завода медсанчастаца цхьана.

Уж деррига гIулакхаш чакхдахар бахьан долаш соахка № 5 йолча цехе болх беча 300 саго 6 сага-ди прогул мара яьац, общественни порядок кIезигагIа телхаю, кадраш балхаш тIера хувцалуга 2-за гаргга кIезигденнад, администраце пурманагIа кIезигагIа балха тIера бувл болхлой, хIана балха тIехьавусаш нагахьа саг хилац.

№ 5 йолча цеха администрацей общественни организацешеи къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра цхьана беча балха опыт хьаллаца лаьрхIад завода парткомо.

Цу даькъе бокхача лоархIаме ба производства командираш — цехийн специалисташ, начальникаш, мастераш. Цар гIулакхий мах беча хана парткомо теркалду, дисциплина дикалаш чIоагIалан хьалхара планови заданеш кхоачашъяра хьалхара санна жоп дала дезаш уж хилар. Цар декхар — коллективность лакха йолаш из хилийтар, цхьана беча балхах хьахулараш юкъе хIаране лоалаче даьхьа нийса мах бар. Наха дагадоахка социальни лелаш шоай ханнахьа къестадар. гIулакх тешаме, цIена леладарца шоашкара масал гойтар. Къахьегама коллектива бокъо я ший участке хадданза бе болх Iалаш хIана баьбац. къахьегама ритм тоха хIана яьй кулгалхочунга хатта.

Заводе кIезига бац шоай участкашка болх лерттIа вIаштIехьбоахаш, болхлой мелен чIоагIен оагIош малагIаш я, цар хьашташ мишта ховш, эггара чоалханегIа дола дешаш а сихха къестадеш бола мастераш. Цунца дувзадена Я. Ф. Шкробот, П. А. Зевилов, И. П. Шабалин, кхыбараш санна болча новкъостий цIераш яха лов сона.

Цхьабакъда, дисциплина телхаераш шоашта хошушеха къайла кхухьараш а са мастерашта юкъе. Бова тхона прогульщикашна хIана ца оалаш бола мастераш а. Цу хьакъехьа лаьрххIа къамаьл хилар дукха ха йоацаш мастерий совето яьча заседане. Хьадда гIулакхаш белгалдир къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра дешаш къестадеча хана мастерий лоархIам айбара.

Производствера порядок чIоагIъялар дукхагIча даькъе коллектива массаза а ше яр хиларах, кадраш балхаш тIара хувцалуга сопадарах тийша да. Кадраш хувцалуга кIезигдар подразделеней кулгалхошта, активисташта-общественникашта нахаца индивидуальни болх бе хар санна лоархI оаха парткоме.

Хьаэцартьа вай, масала. № 1 йола чоп лоаладу цех. Балха хьалаш сов дика да ала йиш йолаш дац укхаза, феца хIанз а дукха й таз, хIаьта а кадраш хувцалуга укх тIеххьарча хана кIезигденнад. Цехови парторганизаце дукха болх баьб ерригa звенош хоарасчета тIа яхара, цеха начальника, парткома члена вов. Н. Г. Назарова дена терко ю наха эшарийн духовни хьаштийн. ХIаьта цу тайпара йоакхо ца еча метте балхаш тIара кадраш геттара чIоагIа хувцалу.

Цунна цхьана. гIулакхий критически мах а беш, аланза дергдаш, хьинаре болх ца беш, балха ха кхо ца еш йолa бригадаш, цехаш, къаьст-къаьста болхлой хIанз а заводе дукха хилар. Заводе йоаш хинна ха духьал дIадахача цхьан шера 16 процент совгIа кIезигъеннаьле а. чIоагIIа халахет. оборудоване сеца латташ бIарчча сменаш йоахаш хилар. Алхха 1982 шера 2000 сага-ди балха ха йоаьй предприяте прогульщикий бехкагIа. Духьал из бахьан долаш хьа ца еш йисай 42 эзар сома мехьа нормативно-цIена продукци.

№ 6 йолча, коммуниста В. Н. Колесникова кулгалдеча цехе 57 прогульщико 584 сага-ди балха ха йоаьй. ХIаьта из гуччахьа хинна зе мара дац. Цунца дувзаденна дIахо хинпар лаьрхIача, мел доккха хургдар из — завода чухьарча кооперацегIа дIатела еза оатхалаш гоакр, оборудовани сеца латтар... Из да тохаше а тха преприяте «хисана» тохаш дола гуччахьара зе. Цул совгIа, материальни нравственни непира дукха зенаш хул завода «тIаьле ова арабоал» нхаш, кхыча доапача гIулакха балха ха йоаш а. Цхьайолча цехашка сменаш хувцалуча хана йов 15 процент совгIа ха.

Цу гIулакхаша хьахьокх, къаьст-къаьстача болхлой сакхетам лоха хилар хьекха ца Iеш, подразделеней кулгалхошен цеховой парторганизацешен кхоачам болаш кхетама болх ца беш хилар а, партийни группай дегал кIезига хилар. Цхьацайолча моттигашка дер зайнарашен прогульщикашен хIанз а леладу харцахьара гIулакхаш, советски болхлочун цIи нийрча а йоахаш. Цхьацайолча моттигашка нахапа лаьрххIа бе безаш бола болх формана хIамаш а леладеш тессе бут.

Тхоай кхоачамбоацараш бIаргагу тхона. Цудухьа март бетта юкъе цхьана заседани хилар завода администраце, парткома, профсоюза, ВЛКСМ комитета. Цига коллективе къахьегама дисциплина чIоагIъяра беча балха бокъонце анализ а яь. кхоачамбоацараш дIадоахаргдола наькъаш белгалдир. Цхьабакъда, тIехьагIа парткома заседанешка цехий начальникашеи цеховой партбюрой секретарашеи хадувгIаро хьахьокх, цхьана хиннача заседане бaь соцам цхьайолча моттигашка кхоачашбеш ца хилар. Партком дикагIа хьажанза ярьяц селлара лоархIамечен сагоачей дешах лаьна яь решенеш кхоачашъярга. Овлангара деза хоадаь дIаяккха еза шоаш йоаь балха ха болх чакхбаьннарчул тIехьагIа къа а хьегийташ юхаметтаувттаеш йола практика. Мегийта йиш йолаш дац администраце пурманагIа нах балха тIерабувлилга.

Тха бе безар дукха болх ба, хIаьта а теша лов завода коллектив КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо шийна хьалхашка оттадьча декхарех лоархIаергхиларах.

М. ВИСАИТОВ,
«Красный молот» завода слесарь.

Ливана къулбаседехьен даькъа тIа

Бейрутера Триполе кхачалца бола никъ беррига а 90 километр ба. Средиземни форда хозача йистошка гIолла бодаш болча цу новкъа водаш хилча, ха геттара лоаца хет. Ливана цу къулбаседехьарча городе кхьачча, цу сахьате хоалу хьона Триполеней столицанеи юкъера башхало. Дукхьал провинциальни Триполера цIевош лохагIа, рынкаш къегIа, нах цига Бейруте санна дукха ца хилар бахьан долаш дац ва. Керттердар кхы да. Ливански къулбаседе кхьачабац 1982 шера аьккий мехка къулбехьарчен цхьадолча даькъе центральни районашта оккупаци яь израильски агрессораш.

Сионистски военщина Триполенен цунна лоалохарча нах бахача моттигаштен хIама тохарах бола кхерам хIанз а дIабаланза ба. Форда йистошка хоае тарлуш йола израильски десант юхатохара цига дIатIаззай танкаш, йоакхий топаш и. Цар йоатыш фордага хьа ерзаль я. Даьи дежурства лоаттаеш я зенитни установкай расчеташ. Наькъашка массанахьа а контрольно-пропускной пункташ я. Города чу а цун йистошка а тучалеххаш я тIема грузовикаши дикишаш. Оборонительни гIулакхаш чакхдаха гIо ду моттигерча бахача наха Ливане машар лоаттабара долча Iарбий юкъарча низашта юкъе йолхача сирийски подразделенешa.

— Нагахьа санна сирийски бIу хиннабенаре, тха берригача мехка оккупаци е хьожаргбар израильски экспансионисташ, — аьлар совестки журналистащца ше къамаьл деш хьалха Ливана президент хиннача Сулейман Франжье. Цо тIаяйцар тхо Триполена малхбоалехь 8 километр цуна гаьна улача Зогорте яхача йоккха йоаццача городерча ший даьх йисача имене. — Хой шоана, — дIахо дувц Франжье, — Iарбий юкъара низаш тха мехка ливански законни Iаьдалаша дехарагIа даьхалга а цар тха мехка хинна гражданский тIом соцабара доккха гIо даь хилар а.

...Сова дагах агресси йолаеннача хьалхарча деношка израильски самолеташа Бейруте листовкаш чу мишта кхувсар. Листовка цхьан оагIорахьа яздаьдар сирийски 85 бригада городера арваьла еза аьнна. Вокх оагIорахьа — из яха еза. цунна «икерамe боаца» никъ малагIа ба. Амма сирийски гош агавар. Ливански палестински тIемахошца цхьана кхь бетта тIом бир Бейрут лораеш. Дукха нах къаьстар бригадашара, амма городера араяланзар палестински духьален болама кулгалхоштен отрядаштен эвакуаци яьчул тIехьагIа вара. Сирийски бIу, перегруппировка а яь, чIоагIбелар 40 километр совгIача фронте израильтянашта духьала латтара йола позици а лаьца. ливански къулбаседехьа кIоаргга уж чу а ца бохийташ.

Сирийски тIемахой тха вежарий хинна Iац, уж ба тха шолабаь вежарий. дIахо дувц С. Франжье. шин мехка исторически кхелашн дагардараш цхьатарра хилар керттагIа а доахаш. — Дукха ха йоаццаш лоаман районашка дараз а хьайна цIанкха а ца эттача беса чIоагIа шелал эттача хана, сирийхаша гIо дир нах вIашрхарабахара.

Сирийски контингент Ливане хилар сионистски экспансионизм тIаттача шинна а мехка оборони хьаштанта ма эшшара хIама да. Сирийски территоре даакъа а — Голландски лакхаленаш—мадий израильтянаша оккупаци яь. Йоккха лицемерии хила еза. Ливане латта сирийски контингенти, ООН Кхерамален Совето из дIадеххача тайпара, тха мехкара арабовла безаш бола израильски интервенташи цхьатарре лархIара.

Бахьан доваш дацар Сулейман Франжье ка дош хьоахдар. США «юкъарча» а деш Ливана латтача переговорашка, израильски делегаци толхаде гIерт Бейрутаи Дамаскаинн юкъера гIулакхаш, царка юкъе моастагIал долла лерхIаш. Цхьабакъда, президентий Амадеи Жмайелей Деле хиннача вIашагIккхетаро хьахьоккхача бесса, шаккхе моxи традиционни доттагIлени цхьана гIулакхаш леладарeн позицеш тIа латташ ба. Сирийцаш кийча ба ливански Iаьдалашна из хIана дIа ма дийххахь шоай бIу цигара арабакха, нагахьа санна израильски интервенташ дIаболхе.

Из дешии сионистски военщина плана юкъедоагIаш доацар. Цо моллагIа бахьанашп лех, дIахо а Ливана оккупаци лоаттаяра. Генштаба кердача начальника Моте Леве духьала аь заявлени хьайийцача. «Израила оборона эскар» цига кхы а бронетанкови техникев артиллереи дIатIа я эза, керда тIема гIулакхаш дара плацдармаш а тоаяь. Бекаа яхача атагIарча сирийски бIуна духьала йоккхача масштабах дола гIулакхаш де кийчлуш да.

Владимир ФИЛИППОВ,
АПН соб. корр.

Триполи — Бейрут.

ГАГИЕВ Гирихан

Бlаьсти

Ма хаза ба бен бiаьсти:
Тхьовронашта гlа техад,
Пхьаш зьха бераш санна,
Оалхазараш гlаддахад,
Кlормацаш ма дукха да-кха.
Ма хоьза ба зизаш бос!
Удаш довгlача тоатала
Дlа-хьай ехь шиш дегагlоз!
Эггар хозагl дола зиза
Сей мамайна хьоргда аз—
Барт боаккхаргба тlахьа соне.

Дукхаезача мамас.
Чlоагlа иза сона мама,
Бlаьсти аза — мама мо...
Бlаьсти яьннай, йlайха бlаьсти.

Хоздаьд дуне lалама!
Бос-басара баргlа дийха,
Кийчьеннай со вахача юрт.
Нусканий дар санна да-кха
Кlайбеннача боалий сурт.
Асфальта тlа берий цlоза
Бlаьстан мехха сибат дахи.
Цlенне детташ йолча кхоаш
Малх, шиб бор мо, маркlабахи.
Тархадаш из дошо гаин,
Кран лаккара lотlаьхьи.
Цо хьалдахача цlенной керагн
Сога сийрда делахьи.
Доккхий да уж цlенош.
Доккхий — тхонах маргхаш хьерчалу...
Со а воккха хургва кастта—
Кьонахчун дош шоана лу!
Лаьттах бурув деттаргда аз,
Е кхадаргда хьеккlий кхай...
Кхьметтел, космонавт а
Хургва, безам хуле сай!

●

УГУРЧИЕВ Азмат-Гири

Дорха Ахьмад

Ахьмад чlоагlа дорха ва.
Моржи суасаш из ва.
Мичахьа а хац хечи, ноч,
Йлина-хьогl уж цхьанне лечкьа!
Сийсар бийсан lоаухаш
Мохаьь саннар-хьогl из уж!
Чlоагlа уйла ю цо,
Тlаккха
Вода Ангега уж хетта.
Аки яц цох хlама хоаш.
Ягlаш а из тха хьуазаш.
Наки уйнаш дуцаш йоаяя
Шийна айнаш цо оал.
Ишттта лелаш хаььт доал,
Шолле овха тlехьаваах.
— Хьай бархьхаьшта де lа деаш. —
Ахьмадага Вота оал.
Хlаьта ноч уж менга нlаа,
Хечи мичахь а хьекаеl..
— Ахьмад, хье фу лехаш воалл! —
Зlамига йоаша оарцагlа йоал.
— Фу лехаш ва, фу лехаш ва.
Хьона цунца фу боле ба. —
Йишийна из дистбlара лела.
Цlеньхохье lохаьн, вала.
Ако йоагlа хечи хьаьаш!
— Йа, ма вела, — са кlаьнк, хьаш.
Наммс хьалехай цуи ноч,
Яьлц из-м цхьанне а лечкьа.
Вота лахай ботинкаш.
Йимас — ябат, кьоалаомаш.
Ахьмад ялавй лоаттьа воаши.
Доашна массане са доаккх...
Бераш, кхетадаша оаш:
Бийсан метта доалаш воаш,
Барзньаш дlа-са цо ккувсан
Цхьан метте lодахкалаш.
Тlаккха лаха дезаргдац,
Школе тlехьа дусаргдац.

ПИОНЕРСКИ МАРШРУТЕХ

«Са Даьхе — СССР». Ишттта цlи йолаш я Еррасоюзни пионерски операци. Цу операце даакъа лоацача пионераша мехка истори тохк, тахана ди lомаду.

Массехк маршрут чуйоагlа вай юцача операцена. Цу маршрутех цаl — lалама къайленаш йовзара новкъостал деш я. Из чакхйоаккхача пионерий гlулакхех дийцар дукха ха йоацаш Грозне хиннача экспедиционни отрядий IV-гlча республикански слете. Къаьстта тернам тlаззар Алхазуровски 8-шерарча школа пионерашта карагlдаьннараца.

...Юрта гаьна доацаш Энгелик яха тlехига хий да lододаш. Цхьабаькъда, массаза а хиннадац из ишттта тlехига. Къоаноашта дагадоагlа цхьан хана говрабаьрена а цу хих тlехнала атта ца хиннилга. Хlанз-м, юрта 3—4 километр гаьнадаьннад хий кlезигденна.

Мишта «дерзадергда» хий? Мишта юхадоаладергда хьалхагlа хиннача бердашка? Мишта кlоартдергда? Уж хаттараш хьалхашка оттадир шоашта «lалама къайленашка» яхача lилман группе болча Турпалова Луизас, Батагова Жаннас, Джукалаев Казбека, кхычар. Кастта корадир хаттарашта дола жоп. Моцагlа Энгелика гонахьа хьу хиннай. Хьуно лорадаьд хий. лакъа ца лакъийташ. Цу хана чкъаьрий а шортта хиннад Энгелина чу. Из къайле бераштa гучаьнлар кхаь участка микроклимат техкача: цаьра моттиг, хьуна йист, хиина бердаш. Бераштa гучадаьннача боккхийчарга а уйла пlтар: кастта юртахошта керда хьу дlайогlаргья хиш йисте а Алхазурова гонахьа а.

Тахан вай дечох тийша я lалама кхоане.

Дlахача гурахьа гаьний коастех лета дукха а зене йола чоалилгаш гучаьнлар пионерашта. Тlаккха Дубаев Аликас, Эдилов Абуязита, цар нийсархоша, зунгатий боарзаш хьа а леха, парах пхьадараш «цамогаш» хиннача гаьнашта кlаn lоайицар. Дукха ха ялале чоалилгий лар а хаьдар цу моттигера.

Хlаьта, пхелагlча классера Батагова Жанна — кьона мичуринец я. Кхора га lажах дlахеттай цо. Укх бlаьсти зиза техад цо хьанхеллача «кхора-lажа».

Дагалаттараш тайп-тайпара да деппархой: цаlаш — агрономаш хила безам болаш ба, вожаш — геологаш, кхоалатlбараш — космонавташ. Ха хьатlаккхаьчача мехка тайп - тайпарча мийнгашка дlагlоргба уж. Цхьабаькъда, юртахошта юсаргья школа участке цар хьалкхехь беш, юрта арахьа дlайийна хьу, цар «кьоиаь» Энгелик.

О. ЛЫКОВА.

САРАЛИЕВ Ахьмет

АСВАДИ АКХА ГІАЖАШИ

Бlарчача lуйрейне зlак хьохкаш ваьллар Асвад. Баьъда, цунга кхаьча «фос-м» йоккха яцар: зlаммига яя чкъьрьяг... Циск а дузаргдацар уж диеча. Малх тоьаа айбенча, ший зlак дlаьвоарча а да, цlенгахьа воалвелар кlаьнк.

Тхьр доккьденнадар тlьоаре а, берзача когаш баьцаш lеттааора. Йlайха яр. Наькъе тахнига аьтте оагlоралье боккха lам уйнер. Кlотергашн баьцашен лыадикьадар lаьа бердаш. Сайрийна пхьадаша шоей «концерт» оттадора. Цхьабаькъда, хlанз-м сатийна яр lам тlа. Дийна мал дар бlайхача малхах дlалечгьача санна хетор. Цlаьхха, цхьа «шерх-шерх» хезар. Минут ялале, баьцашта юкъера гучаьнлар цхьа гlажи цун кlорига. Гlажа кlориг зlаммига яр—lи жагlьа петаро малкарг.

Сое йlаьха уйла яа ен, шийн зlак lо а кlесса, царна тlехьа ведар Асвад. Гlаж, унзара цlогlа а теха, хьалгlеттар, хlаьта цун кlориг баьцашта юкъе кийкхар. Лоха, лаьгlо йоарча гlаже тlехьаваьлар кlаьнк. Юха а ший «га-га-га» аьнна, lохайра из гаьна йоацаш. Кулгаш дlа-хьа а доаржадаь, тlаккхийтар цунна Асвад, гlаж, кlалхарйихха, юха а гlеттар.

— Со lезаш гlерт хьо? — мlаьзахар Асвад. — Хlанз хьона доагlар дергда аз!

Гlажа тоха аьнна кхертlо а гlаж лохаш, дlа-юаа хьажар Асвад. Баьъда, гонахьа хlама яцар, буц мара.

— Мегаьд, хlаьта! Хье сенна гоазе яле, хьо дlагlо, аз хьа кlориг воацаргьа!

Гlажа кlориг наькъа таккьгах йоагlар, цlогlа деттача ший нанна тlехьахе гlерташ. Тlаккхийтта хье а лаьца, бе аллар из Асвада. Когнигаш детташ бархьхьа гlертар кlориг. Наметlаж яккхе кхестар, ший цlогlа ца хадийташ.

— Цlогlа-м детта хье безам маllаб, баькъа, кlориг-м бlаргагургьац хьона! — аьлар Асвада.

Хlаьта, кlорига ший тур дора кlаьнке бора мутьваав гlертаь.

Кастте наькъе тахнг воаахье lочухьайзар. Юрте гаргахоачаш леттар Асвад. Хьахозар lехаш доа мlалеш, барий гlераш. Лакхе кхеста гlам хlама мукьегlа шийна тlаьхьараргьа мотташ вар кlаьнк. Баькъда, гlам тlехьарвлацар. Кlаьна юрта гарга ма кхаач, гlайгlагагlа кулар гlама детта цlогlа...

Цlаьхха Асвада дагадехар цхьа шийца хинна хlама. Массехк шу хьалхе дар из, Асвад цу хана гаттаре а зlамига вар. Цхьа нанас городе эцар из, базар тlа. Пlенг lотта моттиг йоацаш дукха нах болче безар тlа, цхьа дlаийрзачаре Асвад юхаьвенна, нана бlаргаьйнзар цунна. Бовзаш боаца нах бар гонахьа мел барам. Дукха идар кlаьнк царна юкъе, ший нана лахаш. Эггара тlехьа а нана хьажорайр цунна. Шаккза а беллар уж, сое гlадбеха. Тlаккхц беле бопабалар.

Из деррига а селхан хилче санна дагадехар Асвада.

Дагадаьча юхаедар из. Цунна гаьна йоацаш lохайра кхесте кlаьдьенна гlам а. lо а елйрзе, лаьтта lоттайнр Асвада гlажа кlориг. lоттаеше, наьнагахьа дlаьлийдар из. Хlаьта Асвад, бlаргех баьнна хи тlедаш кулгаца дlаластa а баь, цlенгахьа аийрзер.

—Сег тlоаргваш аккхача гlеза кlориг аз аьнна хилараа...» — доакха са даьккхар кlаьнко.

Къаьнача даде хьехамаш

БІАЬСТИ ЯЬННАЙ

Бакъдерцай со, бераш? Бlаьсти яьннай! Бlарчача lаь из арга сатийсадар вай. Шортта маьлха йlовхал еай цо вайна совгlата. Дерригa лаьтта, дерригa lалам хьаьстад ший кlаьдача кулгаца. Из дlа мел кхийтта ца совальнаид. Ховка цlе бос бола зиза техар вlалавlашта. Зийнадий оаш, бераш: гlалавlашта зиза тох, гlаьнаш а кьахилале, хlаьта, боалашта-м гlаьнаш хаахиннача тlехьагlа мера тохаи зиза.

Алаь тlаккха, совий гаьнашта юкье водара тlехьагlа зиза тохараш малагlаш я? lехаш ба, хьенаш ба. Дадеа хатта оаша. Дадена дерригa а хов.

Наьха дар санна ший вахар да lалама а. lалама вахар зуьш хила деза шо, бераш. lалама вахар ва lомадоя, шун шоай вахар а дукхаь сакхердаргlа хургда.

Цхьабаькъда, lалама вахар дукхьал зийна lа бии яц. Новкъостал де деза lаламa. Гай шоана, керда тlальннача баьца юкье гlолла доагlа тоатоле? Цхьан летте кхера дукхьала нийсбеннаб цунна. Кхера уллача зlамиця lаи эттаб, хотта баьннаб. Дlабаккха из кхера, нийсача новкъа бала гlо де тоатолеа. Тlаккха хотта а дlабарьба.

Шоай цlен карнинах доахка чlагаргий бlенаш а зийна ма хурдий оаш, бераш. Дlадалача шера даьд уж бlенаш чlагарьша. Дlахача lай мехденнад бlенаш: цар тlара топпар аьттlаб, lолийгад цхьадола саьргаш. Уж бlенаш оаш чlоагlдойя, керда бlенаш хьа де дезардац чlагаргай. Хlаьта, «lагаргаш-м цlакхьачай. Хьалхьажал сисала..

Кхьдола оалхазараш а да шун новкъостал вахаш. Царна скворечникаш хьае еза — кlаьмига дакьчан цlенолгаш. Уж цlенолгаш гаьний лакхахь тхьоврoнех хьалтоха. Алха чакхдаллалца мера илеш доахаш, баркал яхарада шоана оаллахараша.

Оаллахараштa лаьргlа дохчан цlенолаш хьалтохача хана шоана гургьа, бераш, цхьадола йокхаенна тхьоврoнаш. Уж новкьа я гаьнашта. Херхаца уж дlа а яхе, басар хьаяьа уж хоадалеча. Тlаккха сахагlа ерзарга тхьоврoнаш хоадалча баса ечоенаш.

lалам вай Даьхен дашха да, бераш. lалам дукха дезача мара бокхоенца дукха езалургаяц Даьхе а.

Бlаьсти санна хоза я вай Даьхе. Из кхы а хозагlа хургья, бераш, лагахья санна, шоай хоа е шоай улица тlа цхьаьца га оаш дlайоегlе. Оаш дlадийнача зазаша а хозьергья вай юрташ, городаш.

Бlаьсти яьннай! Живарий, арадоела цlагlара, ший хозал кхы а шерагlа боаржарa новкъостал де lалама.

КЪАЬНА ДАДИ.

МАЛХИ ПХЬИДИ

(Хlирий фаьлг)

Моцагlа хиннад хlана вай дуццаргдар. Маьлха воl — аелнев. Из боккха бала кlаьчача малхо, lаьрка ферта тlаккхеллай шийна. Кхы lоккхочаш хиннац лаьтта маьлха зlанараш. Боадон гlайгlен оссай лаьтта. Дерригача дунен тlа таьзет эттад. Мел дукха шийга кхайнарах юза бист хулаш хиннабац малх.

Тlаккха пхьидо лаьрзlад малх болча гlо. Новкъа арааьнвай пхьид. Йодаш-йоадаш гейнагензa, малх болча дlаккьчай из. Дlакхевьчача, миттa аьннад малхага:

— Хьона ма моттаьххь дукхьал хьайга маре яр бале кхьачебац. Дунен чу мел дар хьахулаш а дlадоелаш а да. Со а йисай воl ецаш. Ма хоза вар из! Ма кадай вар! Нах ма сиха дора цо. Цул тоалашегlа цхьаьнха вацар укх дунен чу. Са хиннар санна воl воацаш бисаббаро фу дергдар-хьогl la, малх? Тlаккхаш еlалле а бахе безам кургбацар хьа.

Цига белаьхьаеб малх: пхьида воlаш а са воl толамегlа хиннеца, сен чlоагlа сендухье дуьэ аз сай са?

Уж дешаш аьнна баьлча, шийна тlера lаьрка ферта lоккхессай малхо. Цун доаро зlанараш юза а дийнадаийтад лаьтта.

Дукха ха йоацаш lllаьлa района центральни больнице чакхдаьнкхар донора дий. Цига гулбеннабар Курчалоевскера, Чир-Юртара, Шаьлара, Аргунера доноращ.

Цу дийнахьа 350 совгlа сага дlаделар цlий.

— Се медик хилараx тарра, аз дика кхетаду, — йоах Аргунерча медсанчаста лаборантка Насуровас. —мел доккха а lалаьмате наха чlоагlа эшаш а хlама да донор хилар. Со донор йола бархl шу да. Дукха цlий дlаденнад аз.

Саг lоажалгара хьаьвкхара сага цlийга кхоачаргдолаш хlама дац. Аз дlатийнва цlий наха lалаьмате чlоагlа какъадаьннилга хов сона, цунах аз доккхаш а ду.

СУРТА ТlА: цlий довхача а деттача а республиканска станце лор Х. Ю. Дзаурова йоалд цlий дlададара Насурова хийчъеш.

А. МУЗАЕВА сурт.

СПОРТ

ШОАНА, ФУТБОЛ ЕЗАРАШ

Кхоана футбола шоллагlча лига кхоалагlча зонерча футбольни командаша дlайолаю шоай аргlанара мехка чемпионат.

Вай футбол езарий безам хургба аьнна хет тхона укх шера «Тереке» ловзаргбола футболисташ бовза а хьалхарча гона календарь мишттад ха а.

«Терека» укх сезонера эттара хьалхара ловзар дlадоладу кхоана городе Новороссийске, цигарча «Цемент» яхача командаца. Хlаьта тlехьагlа хургдолча ловзарий календарь ишттта да: 6 мая — «Дружба» — «Терек», 15 мая — «Терек» — «Машук», 19 мая — «Терек» — «Спартак» (Нальчик), 29 мая — «Динамо» (Махачкала) — «Терек». 1 июня — «Волгарь» —«Терек», 8 июня «Терек» — «Торпедо» (Волжский), 11 июня — «Терек» — «Сокол», 18 июня — «Атоммаш» — «Терек», 21 июня — «Уралан» — «Терек», 28 июня — «Терек» — «Нарт», 2 июля — «Терек» — «Динамо» (Ставрополь), 7 июля — «Торпедо» (Таганрог) — «Терек», 10 июля — «Ростсельмаш» —«Терек», 18 июля — «Терек» — «Спартак» (Орджоникидзе).

Укх сезоне «Терека» ловзаргбола футболисташ дукхагlча даькъе моттигера ба. Футболистий тайпанн шоайн цlераштa тlехьашка латта цифраш—уж баь ха. Вратараш — Колосов Геннадий (1956), Кучуро Игорь (1964), Кушпарев Андрей (1965); защитникаш —Ласько Геннадий (1965), Шкордов Александр (1963), Дакаев Іийса (1958), Синько Анатолий (1950), Белоконкин Юрий (1965), Горошинский Валерий (1964), Головин Дмитрий (1966); полузащитникаш — Хохленко Олег (1956), Рыбинков Юрий (1962), Шамханов Авалу (1957), Прокопов Анатолий (1957), Джунидов Шарпуди (1959); нападамшеш—Садаев lумар (1960), Рязов Владимир (1959), Куртаев Мухьмад (1964), Резепов Камиль (1956), Гладкий Олег (1963).

Команда вокхагlа вола тренер — СССР спорта мастер А. Л. Михеев, тренер — СССР спорта мастер Д. Ш. Дудаев, команда начальник — Ю. А. Вахчиш.

НИЗ ДІАКХОАЧАЛБА ХЬА!

Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-Гlалгlай пачхахьалкхен университета филологически факультета эрсий меттен литературан отделене дешаш я Хаматханова Лиза. Шьаьха бlаргайча кхыча студенташтa юкъе кьоастлуш яц из, бакъда, цунца къамаьл дича, цо делабу общественни болх байначa, дашарах дика доаргlаргa хьежача хов из дукха хоаш а дукха карагlдоалаш а йоагl. Хlама хьадара, ше хьатlаийца нийь бизза дlабахьара оамал мичара енай, ишттта кхьнний ха йоаш вар со. Хlаьта из каста гучa а даьлар сона. Бокхача дезале кхуьш хиннай Лиза, из а йолаш ворхl делахко ва цар цlагlа. Хlаьта шоай бераш даим а къахьегама тlера хургдолаш, наьха сий деш хургдолаш кхеяьд даси наной. Зlамига йодаш lомадьар — кхерий тlа дар йоалув, кхаш кице да гlалгlай. Зlамига йоалаш lомаь одмалаш а Лизайн хlаьо йоакхараш а.

Город Орджоникидзера № 27 йола юкъера школа чаккхьекхача енай Хаматханова университете деша. Хlанз шоллагlча курса студентка я из. Дийша яьлча, юха а ше дийшача, дега хьамсарча школе болх бе дага я йоl.

— Из да са дагалаттар. — Дукхьал болх бa да lеш. берашта сайна мел ховр, школерча общественни вахара деррига сай хьаьш айса дlалургдолаш санна хет сона. — йоах Лизас.

Цунна ишттта хета из бакъхургхиларах шеко яц. Цун тешал деш да хlаьо студентна йолча хана, дика дешар, общественни балха цо ше еррига дlакуьд хилар.

Лиза я университета № 1 йолча общежите болх беш йолча «Сона дукха деза хьо, нохар» яхача студенчески клуба президент. Студенташа салоlа хи пайдинегlа хилийтара дукха болх бе безаш хул цу клуба членаш. Тlаккха президента-м хlаьта а вета а дукха хул уйла е езаш: вlашагlкхетарий план оттадар, уж кхетам балара хиланоит шоашца йолаш хилийтар. Ишттта кхы дlахо а.

— Укх деношка тха клубе студенташ вlашагlкхийтар КПСС Ленински райкома хьалхарча секретараца П. Н. Громовоца. Цо дийцар студенташтa районе вахарах, цун кьахьегамхой толамех, — яхаш дуьц Хаматхановас.

Хlаьта тха кьамаьл хиннача дийнахьа студенташ болча хьийхаяр Нохч - Гlалгlайчен «Илли» яха фольклорни ансамбль.

Хаматхановайна дукха еза спорт. Къаьстта а йола езаенна и велоспорт, цулхьa ше деша ена дукха ха дlале цу секце дlахььелар из. Хlанзалца кхьанна дакъа доацаш хиннаеце а, баькъа, кийчлуш я из. Цу даькъе а цун аьттув белар ков вайна.

Сиха дlайола ха, кастта университете дийша а яьнна, школе болх бе гlоргья Хаматханова.

— Школе балха яхача са тера хила безам ба университете сайна хьехача хьехархошта Н. А. Пугиевайнен М. И. Овиевайнен. Сай предмет хьехара методика, дешархой дегаш тlа бода кхиь цар санна лаха безам ба са. — Царех тара хила са иза кхоачe, балха тlа аьттув хургба са, — йоах студентка.

Низ да ниа кlакхоачалба хьа!

С. АРЧАКОВ.

КАГИРХОЙ ДЕГІАКХУВЛА ГІУЛАКХ

Дика чанхьаьлар Гl. Ахриева цlерагlча «Электроинструмент» заводе Ленински зачета II отап.

Зачете даакъа лаьцача кlаране отталхьар ший комплексни план. Цо чулоацар комсомольций, кагирхой вахара массе оагlув: къахьегам, дешар, коммунистически сакхетам айбар, общественни болх. lилма - техническе, художественни кхоллам, дегlацара низ кхы тlа а чlоагlбар.

Комсомольций комплексни планаш цар болх беча нехашка ядар. Хlаранена атта дар ше даьр фуд, ца деш фу дисад хьажа.

Дукха керда дика гlулакхаш дlадоладаьд заводерча кагийча наха. Ишттта В. И. Ленин ваь 113 шу дузаш, лаьрхха из ди деза а деш, 12 бетта хьинареча вахте лаьттаб. Кьоначa болхлошта юкъе 260 коммунистически къахьегама ударник ва. 75 саго хаьал хьалха чакхдаьккхар цхьайттагlча пятилетка хьалхара шн шу, нйсвена деннад ВЛКСМ ЦК совгlаташ, 160 комсомольцаш ба.

Ленински зачете даакъа лаьцар 135 саго. Аттестационни комиссена юкъе бар завода директор М. А. Зурабов, парткома секретарь С. С. Муталиев, профкома председатель Б. Х. Бекмурзиев, № 43 цеха начальника заместитель, ВЛКСМ XIX съезда делегат Б. Х. Ториев. ишттта кхьбараш. Цар кlоаргга техкар мишта кхоачашьй хlарана комплексни планаш. Ала деза, массане шоай декхараш дика кхоачашдаьлга. Хlаьта 15 саго тlехдика дlаелар Ленински зачет. Царна юкъе ба комсомольцаш: лекальщик М. Костиев, токарь С. Султыгов, лаборантка М. Албогачиева, штамповщица З. Шакриева, коммунист, слесарь - инструментальщик Т. Халгуев, ишттта кхьбараш.

Ленински зачето гучаьхар нерда гороназ, кхы гlа а вйдир кагийча наьхен мехкарйн хьинар.

Бакъда, укхаза гучадаьлар цхьаьцца кхоачамбоацараш а. Керттера дар да Ленински зачета кагирхой кlезига юкьеозар. Заводе болх беча ворхl бlаь кьоначa сагах 135 мара вацар цу гlулакха юкье даакъа доацаш. Комсомола комитето цхьадолча даькъе болх ледара бар да из. Цу гlулакха уйла е еза.

М. ВЫШЕГУРОВ.

Сибарегlа а яиза тох кактуса

Красноярсе вlашагlъеллай «Антекиум» яха кактусаш езарий клуб. Дукха ха йоацаш ший итт шу дизар деадаьд клубо.

— Тхо дlадолалуча хана цхьаккхa а хlама дацар тхога. — дуц клуба председателa инженера Стариков Алексея. — lалама доаш долча кактусий ших воар тайпах ворхl бlаь гаргга вlашагlкхийттад хlаьо тха коллекце.

Клуб тlехь - тlехьагlа шерагlа дlайоэваш йоагlа. Цу гlулакха дукхагlча даькъе гlо ду хlара шера городе хулача кактусий выставкаша. Хlанз клубе ца бlиь совгlа саг. Уж вах тайп-тайпара хилашин профессеши йолаш ба: lилмаш болхлой, инженераш, болхлой, студенташ, школьникаш, пенсионераш.

Тха клуба балха хаданна новкъостал ду Красноярсерча lилманхоша. Царца хьовшал леладаро тха торо хийнтай, масала, наггахьа мара lалама няйслуш доацача кактусий тайпашта аккламатизаци е.

— Хlара шера, — аьлар къамаьла чанхдоаллаш Старинов Алексея, — эггара хьинаргlа болх беш бола клуба членаш мехка хулача кактусаш леларий симпозиумашка ухийт оаха. Клуба членаша хаддаза бувзам лоаттабу вай мехкарча кактусаш езарий клубашца лоаттабь ца lеш доазол арахьарча кактусаш леларашца а. Ишттта дукха ха йоацаш Австралерен, ГДР-ерен кхаьчад кактусашта мишттa гlулакх де деза хойташ дола литература, наггахьа мара нийслуш доаца фу.

Ирина ЖЕЛЕЗНЯК. (АПН).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЦІЕЙ ДЕЗДЕЧА ДЕНОШКА

1 МАЙ

В. И. Ленина цlерагlа майда. 17.00—20.00. «Даьхех, партех, Ленинах дола иллеш» яха грамзаписа концерт. 19.30. Гойтаргда «Шагlи истории» яха фильм.

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 14.00—20.00. «Дуне, къахьегам, май» яха наьха салаlар. 14.00. Болх беш я аттракционаш. 15.00. «Машар бахьан кьовсам лоаттабеш я болхлой класс» яха документальни кинохьокхар. 17.00. «Планета тlа гlолла хьувз бlаьстан мух» яха радиоконцерт. 17.30. Ваьццара театр. «Бlаьстан мелодеш» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт. 18.00. Парк. Нохч - Гlалгlай пачхахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.00. Лекцей зал Болх беш да юхагойтача фильма кинотеатр. 19.30. Болх беш я «Вlашагlкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. 12.00. Болх беш я машиннаькъахой революце, тlема, къахьегама сийлен музей. 13.00. Болх беш да «Кьона ленинец» яха берий кинотеатр.

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Цхьоалагlча майна хетадаь «Дуне, къахьегам, май» яха наьха салаlар. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Машарга сатувсаш вах тхо» яха радиоконцерт. 14.00. Массовкаш, ловзоргаш, викторинаш. 17.00. Нохч - Гlалгlай пачхахьалкхен филармоне артистий концерт. 19.00. Хьокхаргда «В начале века» яха художественни фильм.

Химиков культура Дворец. 14.00. Асфальта тlа дийхкача суртий конкурс. 19.00. Эстрадни иллеи музыкан сайре.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 13.00. Болх беш да берий кинотеатр. 15.00. Берий художественни самодеятельноста концерт. 20.00. «Кхзга» яхача дискотека халхара программа.

2 МАЙ

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 12.00—20.00. «Дуне, къахьегам, май» яха наьха салаlар. 11.00. Болх беш я «Фаьлгийн приключенейн дунен тlа» яха киноклуб. 11.00. Болх беш я аттракционаш. 12.00. «Революце сийлен истори» яха радиоконцерт. 17.30. «Майски илли» яха вокально - инструментальни ансамблеи ветеранийн хорен концерт. 18.00. Парк. Нохч-Гlалгlай пачхахьалкхен филармоне симфонически оркестра концерт. 18.00. Лекцей зал. Болх беш да юхагойтача фильма кинотеатр. 19.30. Халхара зал. Болх беш я «Вlашагlкхетар» яха дискоклуб.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. 11.00. «Сакъердаме Цхьоалагlа майа» яха берий утренник. 12.00. Асфальта тlа дийхкача суртий конкурс. 14.00. Болх беш да «Кьона ленинец» яха берий кинотеатр. 18.00. «Голубой экспресс» яхача вокально - инструментальни ансамблея «Вдохновение» яхача эстрадни халхара коллективан сайре.

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Болх беш я аттракционаш. 10.00. Радиоконцерт. 14.00. Массовкаш, ловзоргаш, викторинаш. 15.00. Духовой оркестра концерт. 17.00. Нохч-Гlалгlай пачхахьалкхен филармоне артистий концерт. 19.00. Гойтаргда «Спартак» яха художественни фильм.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 МАЙ
II ПРОГРАММА

9.45 — Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой барт-цхьоагlен Денна — Цхьоалагlча майна хетаь Грознера къахьегамхой демонстраци. Из йистедьача «Нохч-Гlалгlайченах дола дош». Документальни фильми Нохч-Гlалгlай АССР искусства мастерий концерти.

2 МАЙ
II ПРОГРАММА

15.10 — «Илли». Фильм-концерт.

15.40 — «Нохч-Гlалгlайчен ловзархой». Грозненски студе телевидене концерт.

15.50 — «Юность» яхача хореографически ансамбла концерт.

16.30 — Цхьоалагlа май дездеш я республика.

РАДИО

1 МАЙ

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.25 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гlалгlай меттала).

8.36 — Иллеши маршаши (эрсий меттала).

15.15 — Марша доагlалда, Цхьоалагlа май! (эрсий меттала).

13.30 — «Гуйренца мел байракхаш». Литературно - музыкальни композици (нохчий меттала).

13.50 — Машарен къахьегамен цlей гlалгlай меттала).

16.05 — Цlейна хетадаь концерт (нохчий меттала).

18.00 — 19.00 — Лаьрхха йола выпуск. «Цlей дездеш я йиь орден лелаю Нохч-Гlалгlайчен столица» (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

УКВ

18.00 — Сийлахьа къахьегамах дола иллеш.

19.30 — «Салаlара минуташ» (нохчий меттала).

2 МАЙ

6.40 — «Вай новкъостий моаршалаш» (эрсий меттала).

6.45 — Хоамаш.

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.20 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.25 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (гlалгlай меттала).

8.36 — Музыкальни программа (гlалгlай меттала).

11.20 — «Доттагlлен корсоеде». Концерт (эрсий меттала).

16.00 — «Вай ленински доттагlленца низ болаш да». Композици (нохчий меттала).

16.20 — «Хlаю, са республика!». Радиокомпозици (эрсий меттала).

16.40 — «Заман» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт (нохчий меттала).

18.00 — «Вай коммунизмага къуьг ниньш» (нохчий меттала).

18.30 — Реклама.

Хаоттам

Тахан республике гlоллея Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 22—27, Грозне — 24—26 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 21—26 градус йlовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта бовхама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехьаш — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей деношка

СФ05144. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2181.